

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

**Ці будзем
з ураджаем?**

Клімат і прырода.

сторонка 4

КібэрспортКультура новага
пакалення.

сторонка 8

**Аляксандар
Сыман**Постаць найлепшага
біятляніста Беларусі.

сторонка 21

Франц СіўкоПраца —
як наркотык.

сторонка 19

**ПАЛІТЫКА
Сінявская
рэвалюцыя**

Васільковую рэвалюцыю
абывае Мікола Статкевіч.
Кааліцыя «Свабодная
Беларусь» вылучыла яго
кандыдатам
на прэзыдэнта. Варыянт
перамогі на выбарах
без рэвалюцыі не
разглядаецца. Старонка 2.

ГАСПАДАРКА**Зніжкі
не для бедных**

Размовы пра стварэнне
сеткі дыскайтэрэй —
«эканамічных»
супермаркетаў — вядуцца
даўно. Першы такі маркет
«На тыдзень» пачаў
працаваць 14 студзеня
у сталічнай Кунцаўшчыне.
Першае ўражанье: ужо
«цяплей», але яшчэ
ня «горача». Старонка 4.

МОВА**Звод
клясычнага
правапісу гатовы**

«Каб правапіс быў
ня рэбусам, а інструментам,
простым
для карыстальніка». Група
мовазнаўцаў практична
завяршила сваю працу
над новым Зводам
правілаў клясычнага
правапісу. Праект даслана
на апошнія рэцэнзіі.
Маркуецца, што пасля
надрукавання ім будуць
кіравацца незалежныя
выданні і скончыцца
разнобой. На пытанні
«НН» адказвае Зыміцер
Саўка. Старонка 17.

Парнаграфія

Дзіцяча порна: запісы рахункаў беларускай кампаніі «Regpay Co.» прывялі да арышту амаль тысячи кліентаў па ўсім сьвеце. Пра самую буйную ў гісторыі Інтэрполу апэрацыю піша Алеся Кудрыцкі. Старонка 3.

Ленін.by

Тэма нумару. Старонка 13

PHOTOMEDIA.NET

З УСІХ СТАРОН**Як украінскія гэбісты
зъмянілі лёс нацы**

Кіраўнікі СБУ перадавалі
інфармацію аб фальшиваныні
выбару працоўнікам Кучмы,
клапаціліся пра бысьпеку лідэраў
апазыцыі і дэмантрантаў,
удзельнічалі ў пыхалаўгічнай вайне
з чыноўнікамі. Старонка 10.

НАШЫ ДЗЕТКИ**Развагі калія калыскі**

Як выхоўваць дзіця і пры гэтым
належаць сабе, захаваць свае
сандыкільныя ролі? Старонка 12.

НОВЫЯ КНІГІ**Аляксандар Ельскі**

Працы пісачу па-польску,
друкаваўся ў энглісцігдых,
а ў дадатак быў панам.
Для «выкінутага пралетарыя» ён
стай ігронай нон грата. Новы том
Залатай сэрыі «Кнігабору».
Старонка 9.

ЛІТАРАТУРА**Марыя Барадзіна**

Маленьki сокал. Новыя вершы.
Старонка 18.

Дык падпісвайся!

Падпісны індэкс «Нашай
Ніве» 63125. Падпіску
прымаюць на любой пошце,
а ў Менску — і на шапкі
«Белсаноудрук». Цана
на месец — 3820 рублёў
на поштах або 3530 рублёў
на шапкі «Белсаноудрук».
«Наша Ніва» — газета 24
старонкі без чужога слова
штотыдзень. Чытаць сваё!

АД РЭДАКЦЫІ
Лінія Сталіна

АНТ з бээрсамейскім аптымізмам паведаміла краіне, што да «60-годзьдзя вялікай перамогі» ў Беларусі збіраюцца аднавіць... «лінію Сталіна». Ля тых абарончых збудаваньній міжваеннай савецка-польскай мяжы, паводле ўра-гісторыкі з АНТ, у першыя дні вайны было зыянчана чатырыста (?) німецкіх танкаў. У адноўленых дотах турысты змогуць пабачыць муляжы савецкіх вайсковуцай і іх амуніцыю, пастраляць халастымі патронамі з кулімётам, уяўішы сябе абаронцамі «свільчэнных рубяжоў». Такая сабе адрыжка расейскай моды — там да 60-годзьдзя збіраюцца паставіць помнік Сталіну ў Белгародскі вобласці.

У лінію Сталіна, што пынгута ад Балтыкі да Чорнага мора, саветы гахнулі сродкі дзяўчын першых піцтодак. Лінія Сталіна — гэта ланцуг 24-х УРаў (умазваных раёнаў), кожны да 180 кіляметраў у даўжыні і да 30 км у глубіні. У кожным — доты, падземныя галерэі, склады, водаправод, камандны пункт, кулімётны гарнізон. Штучныя вадаёмы, мінныя палі, павукічныя камунікацыі. На час іх будаўніцтва НКВД «закрывала» цільня раёны ад чужых вачей. Самі будаўнікі слаба ўжывалі агульныя планы умацаваній — апроц спраўдных, ствараліся дзясяткі фальшывых дотаў.

Лінія Сталіна так і не дабудавалі. Пакт Молатава—Рыбнтрона перасунуў мяжу на сотні кіляметраў на Захад, і гэтую УРу засталі ў глыбокім тыле. Сталін не збіраўся барапіцца на сваёй тэрыторыі. Гіганцкія фартыфікацыйныя збудаванія, якія вымагалі долягі і абсолютноўнай, толькі бітліліся б пад ногамі ў часе бітвы за Заходній Эўропе. Перад вайной з лініі Сталіна знылі ўзбраені, умацаваныя начальні бурсы. На новай мяжы начали ўзвядзіць «лінію Молатава» (без Рыбнтрона). Менавіта таму затрымалі немцаў на лініі Сталіна з Койданавам у 1941-м выпадковы абаронцы, косткі якіх дагэтуль знаходзяць у бэтонных студнях дотаў, не маглі. Вось, дарэчы, плос агучанай ініцыятывы: пахаваюць нарэшце апошніх неіхаваных.

Але запускаць брэнд «лініі Сталіна»? Сталіна, на сумліні якога мільёны ахвяраў. Сталіна, які бяздара аддаў Беларусь руку нацыстам, на выкарыстуўшы сваёй «лініі», які бяздара паклаў у замлю мільёны салдатаў. Называць гістарычную памятку Беларусі «лініяй Сталіна» могуць толькі людзі бяз разуму. Або, што называеца, духоўныя напачадкі Сталіна. Для якіх «ні ўсе толькі кескае...»? «Гэта ж тожа наша гісторыя». Імя Сталіна, як і імя Гітлера, — не для музеічных комплексаў.

Андрэй Скурко

Сінявская рэвалюцыя

18 студзеня БСДП (НГ) «паводле вэрсіі Статкевіча» (пасыльніца фактычнага расколу партыі даўдзіцца ўдакладніць, пра якую яе частку ізда гаворкі) склікала ў сваім афісе на плошчы Мясінікова прэс-канферэнцыю. У неявілікім пакоі сабралася з тузін журнілісту, а таксама людзі з Эўрапейскай кааліцыі «Свабодная Беларусь». На стале — стос раздрукаваныя кааліцыйныя заявы, у якіх слова пра то, што «правасць выпрацоўкі стратэгіі дзеяньня і вылуччыны адзінага кандыдата заціргаеца». Статкевіч кажа прасціц: «БТ на мяжы па сыдэнцы, а мы дагэтуль пра стратэгію думаєм».

«Свабодная Беларусь» вырасла падагнаць апазыцыю сваім прыкладам і вылучыла ў кандыдаты на ролю адзінага

лідара Міколу Статкевіча. Разылік на тое, што цягам месяца вyzначацца астатнія партыі. Падзякаваны ўсімі за давер, Статкевіч зрабіў невілкую прамову, якую ўжо можна называць перадвыбараным. «У нас ёсьць Беларускі дом, але ў ім нешта не тое. Уражаны, што гэта — абложана крапасць, з камандантам і гарнізонам, абкружана высокімі сценамі. Трэба гэтыя сцены ламаць», — заявіў ён. Статкевіч таксама абмалываў і свае прыярытэты — пераход да парламэнцкай-прызыдэнцкай распублікі, вайсковы ін'я赞扬эт ды сяброўства ў Эўразіяве, якога можна дасягнуць «праз пяць-шасць гадоў».

Паводле «Свабоднай Беларусі», будучай кампаніі мае быць афарованая ў колер сцяга Эў-

развязу, а яе сымбалем мусіць зрабіцца васілек. «Гэта будзе вялікія сінэатычныя пакульня імена — адно «ньюсэм-дзеркаль»». Аднак што будзе рабіць Статкевіч, калі зьявіцца відавочна больш моцны кандыдат? «Я готовы саступіць, але пры аднай умове — адніні кандыдат мае быць натхнікамі выхаду людзей на вуліцы». Праўда, на нечаканыцца ўсе «суперкандыдатаў» ён на вельмі разыльчавае: «У нас тэлевізараў ніякі, калі кандыдат з табакеркі выскачыць — не раскруцім. Трэба на машину садзіцца і ехать ў рогіны».

Алесь Кудрыцкі

УЗРОСТ ВЫСЪПЛЯВАНЬНЯ. Беларускі ліцэй 15 студзеня адзначыў 14-годзьдзя. Месца сустэречы традыцыйнае — забраны будынак па вул. Кірава. Там сабраліся ліцэйсты, бацькі й выкладчыкі, выпускнікі. Падзялілі на ўсіх карарава, запусцілі ў неба белыя й чырвонія балёнкі. Пасля стаялі ланцугом на праспэкце Скарыны, сіпляючы ліцэйскі гімн. І нават АМОНАўцы, атрымавшы ў падарунак бел-чырвона-белую кветку, з павагай праслілі ліцэйсту разыўціця.

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

EGOізмы

20 студзеня ў Чырвоным касцёле адбудзеца прэзентанцыя кнігі Сяргея Абрамайці «EGOізмы» з сэрыі «Бастрая Брама» віленскага выдавецтва «Наша Ніва». Пачатак а 18-й.

Цыркуноу ў Вялейцы

11 студзеня ў Вялейцы адчынілася выставка мастака Алесі Цыркунова — «Асоба і час». Гледачам прыпамяне больш за 50 партрэтаў дзеячоў мінілага — Вітаўта, Скарыны, Ермаловича, Танка. Праз гэтыя імёны мастак перакінуў мост паміж да жывых сучаснікам. Больш пра выставу і гутарку з мастаком чытаце ў наступнай «НН».

АПЫТАНЬНЕ «НН»

Што такое Ленін

Учора на акне ў мэтро я бачыла яго профіль, умаляваны ў контур чырвонай зоркі. Пад малонкам — подпіс. Плянеры назыўвалі металалому, з яго пабудавалі вагон мэтро (!), а Ленін тут дэлі дагэтуль, што гэта ён стварыў таго беззаганную систэму, калі дзецы зібраюць жалеза, ма-кулятуру і зіграбаюць лісці на суботіках, замест таго каб іграць на бас-гітары і паліці марыхуану. Леніну — дзікай за зіму і лета, вясну і восень, Леніну — безычхвялебных пессен, вершаві і чужога таленута, Леніну — па Леніну на поўны рост у кожнае мястечка, па бюссы Леніна ў кожную буйную вёску, Леніну — вуліцы, плошчы і станцыі мэтро. А што такое гэтыя «Леніны», наўрад ці раствумячыць і той, хто ўпарты замазава «плошчу Леніна» ў падземнай электрычцы і асадкай вяртае

«незалежнасць» на яе месца.

Ці ведаюць сёньняшнія маладыя, хто гэтыя безвалосы чалавек з працягнутай рукой, з якім нам прыйдзецца сумесна жыць іншымі неўдзідзячымі часамі, пакуль экспатар не падыме яго ўгору і не разгайдзе, а працягнутая рука не памахае на веочнае разыўтанье? Я вырашыла задаць наступную пытаньню выпадковым і неўдзідзячым маладым людзям: хто такі Ленін? Больш добра гэта больш дрэннага ён зрабіў для Беларусі?

Настав вучыцца на другім курсе на філфаку, Ленін для яе — «герой адной дзіцячай кнігі, якая неяк тупа па-дэбильнаму называлася: «Дзяяцтваў Ульянова» ці нешта падобнае». Для Беларусі Ленін зрабіў больш добрага, чым кескага, на ў

Працяг на старонцы 13.

IN MEMORIAM

Браніслаў Плотнікаў

Пайшоў з жыцця Чалавек з жыцця, Асоба, гаспадар свайго слова. Мужына, які сышыў прымаў ганараваніні і годна пераносіў удары лёсу. У 5 годду (нарадзіўся 15 снежня 1940 г. у Быхаве), ён застаяўся без бацькоў, выхоўваўся ў Гродзенскім дзіцёдоме. Далей — школа, рамеснае вучылішча, праца на філфаку БДУ. Всё сваё жыццё ён аддаў філалегі. Звыш 300 навуковых прац, у тым ліку больш за 30 кніг — спадчына вялікага вучонага, доктара філалагічных наукаў, професара, лауреата Дзяржаўнай прэміі. Браніслаў Плотнікаў быў спраўдным інтэлігентам. Ён быў таленавіты на ўсім: песьня беларуская, песьня слá-

Парнагрошы: беларускія карані

Рычарда Бэлаха заўжды паважалі ў яго родным каліфарнійскім мястэчку Родонда-Біч. Прафесійны пажарнік, ён пайшоў на заслужаны адпачынак з мэдэлём Адвагі на грудзех. 54-гадовы ветэран барацьбы з агнём не забываўся на сваю старую працу і нірэдка завітвай на місцоўную пажарную станцыю. «Хай панаставльгуе», — думалі маладэйныя супрадоўнікі і з усмешкай назіралі за тым, як сталы чалавек ціха сядзе ў куточку ды ўклічаў кампютар, каб пачэпышца біясплатных Інтэрнэтам. Яны ён не згадваліся, што ў гэты час Рычард згружаў зь сеніва фота непаўнагодных аголеных дзячынік.

Цінер Бэлаху «сывецца» не адзін год турмы — гэтага дастаткова, каб пазайміца геаграфій да даведанца, дзе знаходзіцца Беларусь — раздзіма людзей, якія паставілі яму «бяскрыўдны інтэрнэт-забаўлік». Пастаўшчыкі, дарчы, ужо таксама знаходзяцца ў ЗША, дзе чакаюць суду па аўбінавачаныіх злачыннай змове, адмыванні грошай, стварэнні і распаўсюджванні дзіцячай парнаграфіі.

Дзеці вэб-буму

Маладыя гады Ягорка Залатарова (1979 г.н.) прыпалі акурат на залатыя 1990-я, калі Інтэрнэт прыцягваў да сябе маладыя таленты, нібы Кландайк золаташукальнікаў. Але ў адрозненіі ад многіх інтэрнэт-бізнесаўцаў, Ягорка намацала залатую жылу — дзіцячыя парнаграбінёс, якія абяцаў цалкам дарослыя прыбыткі.

Разам са знаёмымі ён зарэгістраваў у Менску фірму «Reggray Co.». Пад шыльдай высокатэхнічных інтэрнэт-сервісаў гэтага кампаніі цініком аказвалася паслугі аплаты для ўладальнікаў і карыстальнікаў піайдзіць парнаграфічных сайтаў, а яшчэ й сама ўтрымлівалі на мемін за чатыры такія веб-сторонкі. Платіць падаткі ў беларускій блоджэт хлоцны не збліжаліся, таму вынайшлі наступную схему працы. Замежны аматар порна пераводзіў суму (50 доляраў за месачны абзанмэнт на доступ да сайтаў) на адмысловыя кляпеці рахунак у фірме «Connections» у штате Фларыда, якая гарантавала яму аманімнасць і, здымаючы свой працэс, пераводзіла грошы ў адзін з латыйскіх банкаў, да якога мелі доступ уладальнікі «Reggray Co.».

«Reggray Co.» была мікраспаклічай фірмай, але справы яна «пракручвала» немалыя. Самыя буйныя летальныя грошы ў беларускім Інтэрнэце робіцца на рэліме. Аб'ем гэтага рынку складае калі 350 000 доляраў у

год. «Reggray Co.» адна за год зарабіла 3 млн доляраў — амаль у 10 разоў больш, чым усе астатнія вэмбайсты краіны разам узяты.

У 2003 г. падчас аднаго з рэйдаў супраць аматараў дзіцячага порна амэрыканскія спэцслужбы заўажылі, што многія з затрыманых карысталіся паслугамі «Connections». Прыпёрты да сыненкі съедомы, прэзыдэнт фірмы Юджын Валентайн расказаў усё пра сваю сувязь з «Reggray Co.». Але тут давялося сутыкніца з праблемай: цэнтр парнасекті знаходзіўся ў Беларусі. Калі б кіраўнікі кампаніі і затрымалі, дык у найлепшым выпадку пасадзілі б гадоў на пяць ці ўгругудле да бітрафа. А экстрадыцыя беларускіх грамадзян зь іх уласнай краіны ў ЗША — справа нерэальная.

Спажывец дзіцячай парнаграфіі —
крыміналінік па сваёй сутнасці.

PHOTO BY MEDIATE.NET

Аперацыя «Ястраб»

Пра змест закупленых перамоў паміж спэцслужбамі можна толькі згадацьца, але «коны» знашпій паразуменне з нашымі «органамі». Вядома, што група супрадоўнікаў МУС выялждала ў ЗША ў рамках расыследавання, а прадстаўнікі амэрыканскіх праваахоўных органаў прыяжджаў на ўсю краіну. Беларускія аддзяленні Інтэрполу таксама было «у курсе». Дзялкоў з «Reggray Co.» вырашылі не пужаць, а злавіць тады, калі яны занайтиць у краіны «цывілізаванага Захаду». Гэты апрацоўцы нават далі асобную назву — «Ястраб» (*Falcon*).

У ліпені 2003 г. Залатарова і Бучневіч нейкім чынам удалося забавіць у Францыю. Абед у адной з парыскіх рэстарацый гэтага парачка скончыла ўжо ў кайданак. Яны адчайна абіраналіся ў судзе ад экспададзіцай ў Амэрыку, але 5 студзеня іх пасадзілі на самалёт і накіравалі за акіян да наглядам ахойнікам. Іншы супрадоўнік «Reggray Co.», 29-гадовы Аляксандар Бойка, падобным чынам перамыціўся з Гішпаніі ў камэрку ў Нью-Джэрзі — штате, пракурор якога распачаў крыміналную справу.

Запісы рахунку кампаніі «Reggray Co.» прывілі да артышту амаль тысячы кліентаў па ўсім сусвеце, якіх вылічылі па нумарах крэдытаў — вяявіць імёны іх уладальнікаў дапамагла швайцарская

паліцыя. 200 арштаваных — грамадзян ЗША, у тым ліку школьнікі настаўнікі з Каліфорніі, афіцэр паліцыі з Бафала, катапіцы сывітарат з Луїзіяны, кіраўнік аддзелу підвыштыры адной з нью-ёрскіх бальніц і нават цыркавы клуён. Яшчэ некалькі тысяч кліентаў «Reggray Co.» знаходзіцца «у распрапоўті». Некаторым з іх пагражае да 20 год турмы і штрафы ў чвэрць мільёна доляраў. Аўстраўлійскі камісар федэральнай паліцыі Мік Кілі называў гэтага расыследавання «самым буйным у гісторыі міжнароднай паліцыі». У судзе знаходзіцца спраўы 200 аўстраўлійскіх кліентаў «Sunbill», якіх потым была перайменавана ў «Billcard». З яе дапамогай Пятроўскі дапамагаў уладальнікам парнагасайта прымца плацяцілі аклінту, атрымліваючы мільёны прыбыткі. Праз нейкі час Пятроўскі пераключыўся на расейскую систэму «CyberPlat», але пасыла скандалу вакол яе сышоў у цесь і, паводле чутак, зъяехаў з краіны, уклавшы грошы ў звязычныя бізнесы.

Калегі па цэху

Памыляецца той, хто думае, што справа «Reggray Co.» — агітнае выключэнне. Тыдзень таму ў Нямеччыне занайтиліся сістэмы счайтыннікаў. Абінавачанне — распаўсюджванне дзіцячай парнаграфіі. Самыя яны порна не стваралі, а толькі прадавалі доступ да парнагасайтаў. Група вяла бізнэс зь Беларусі, а ў Нямеччыну прыхынала поўным складам, каб атрымліваць грошы. Там парнадылеры збліжаліся «кінць якар» — пасля гучнага затрымання каманды «Reggray Co.» змайчыла «правай» у Беларусь зрабілася небясьпечна. Тым больш

што ў Нямеччыне яны зайлі падзельнікаў — нешта накшталт «міні-мафіі», якая складалася з эмігрантаў з Беларусі.

Варты прыгадаць і асобу іншага беларускага грамадзяніна Яўгена Пятроўскага. Ягонас імя ўспыло ў 2003 г. падчас артышту людзей з «Reggray Co.» — сцяплядзяліся, нібыта Пятроўскі мог мець да гэтай фірмы нейкія дачыненія. Ён пачаў свою кар'еру з махінацій з крэдитнымі карткамі, а потым пе-реключыўся на парнагасайці, заснаваў два буйныя сайты ў дамэннай зоне .ru да ўласнай плацёжной сыштуму «Sunbill», якіх потым была перайменавана ў «Billcard». З яе дапамогай Пятроўскі дапамагаў уладальнікам парнагасайта прымца плацяцілі аклінту, атрымліваючы мільёны прыбыткі. Праз нейкі час Пятроўскі пераключыўся на расейскую систэму «CyberPlat», але пасыла скандалу вакол яе сышоў у цесь і, паводле чутак, зъяехаў з краіны, уклавшы грошы ў звязычныя бізнесы.

Злачынства й пакаранье

«Дзіцячага порна ў нас німа!» — так, напэўно, думалі юнакі з піайдзіцікамі, якіх падзялілі ў беларускіх законак. Артышту 173 Крымінальнага кодакса прадугледжвае максымальную тэрмін пяць год турмы за гвалтоўнае зиягненне дзіцяці ў парнадылеру — да 30 год турмы кожнаму.

СҮСІСЛА

Помнік Скарыну

мас адкрыца ў чацвер ві Карапайці (Калінінград). У гэтым горадзе Скарына працаўваў пры карапеўскім двары. Помнік паўстаяў на гроши беларусаў — эмігрантаў у гэтым рэгіёне.

Райс далёкая ад нас

Будучая дзяржакратарка ЗША Кандаліза Райс называе Беларусь у ліку «фарностай тыраніі», да якіх таксама адносяцца Іран, КНДР, Куба, Зымбабвэ, М'янмара. Беларускі МЗС называе ўжэленын Райс «далёкім ад рачанснасці».

Новы нумар «Arche»

Прысывачныя роўвалоці ва Украіне, беларускім палікам і Амэрыцы пасыла пераабраныя Буша, «Arche» 1-2005 звязацца ў продажы ў пятніцу. Рэдакцыя нагадвае аб магчымасці падпісаніцца на часопіс. Гэта можна зрабіць на кожнай пошце. Індэкс 00345. Цана за нумар 2360 рублёў.

«Камсамолка» па-беларуску

Рэдакцыя «Комсомольскай правды» ў Беларусі паведамляла зынікі

рэкламадаўцам, якія давонці рэклімам на беларускай мове. Дапамогу камэрсантам у распрацоўцы рэкламных слоганаў прыпандуе Рыгор Барадулін. Паводле ацэнкі, у краіне ад 30 да 40 фірмаў выкарыстоўваюць беларускую мову ў рэкламе.

Каб не гадавалі «ненормаладзелі»

У Віцебску пазбілі памынкай аўдзяднані пры ЯССах. Афіцыйная версія: склоны на месцы жыхарства не даюць рады абавязкам і вымагаюць

значных выслілкаў.

Візы ў Літву памаладзелі

Урад Літвы зынізу ўзроставую плянку пры выдачы візу: ціпер бясплатную візу можна атрымаліць з 18-га да 30-га годаў, а з 65-га да 75-га.

Кручкоўскі ў адстаўцы

Галоўная ўправа Саюзу паліякіяў Беларусі адхіліла Тадэвуша Кручкоўскага ад кіраўніцтва. В. а. кіраўнік прызначаны першым наставнікам Юзаф Пажэцкі. Адхіленне суправаджалася чарговым скандалам, паведамляе

panoplia.promedia.by: піцкурсыцца Гарадзенскага Ініцыятыўнага, дзе працуе Кручкоўскі, заяўляла, што той нібыта схіліў яс сујыцця.

Сонца бушуе

На Сонцы на мінулым тыдні адбываліся моцныя ўспышкі, якія выклікаюць геамагнітныя буры на Зямлю. Моцную буру астрономы прадказвалі на 19—20 студзеня, на 21-га — умераную. Наібольш пакутуюць ад іх людзі з сардзінна-сасудзістымі захворваннямі.

АШ, АР, БелаПАН, svaboda.org

Зыніжкі не для бедных

Праця са старонкі 1.

«А па-мойму, цэны тут амаль такія ж, як і на рынку», — мяркуют касета ў дубленцы, якія стаішь у чарзе. «Вось, дарочки, сродак для мыцця добры адушкала — бяз хлёркі», — паказае яна знаемай пачак з пашашком. Тая шыкалася ѿ чытага ды кіруешчы ў пошукі — тавары выкладзены на высокія столяжы, сядроў якіх троба блукаць, нібы па калідорах на складзе, пахоны перад сабай вазок.

Для жыхароў Кунцаўшчыны ды Масюкоўшчыны гэткі прадуктовыя лябрынт глядзіцца досыль экзатична, але, напэўна, збліжана знаёма — многія з іх бачылі такія крамы ў Польшчы, куды сэздзілі «на закупы», ці ў Німецчыне, дзе набывалі патрыманыя «фальксвагены» да «аўдыяў». Кантынгент на веднікаў «дыхсаўтру» — гэтак званая «сяродняня клясія» са спальных раёнаў. Здавалася б, супэрмаркеты са зыніжкамі ў 10—20%, якія дарочки, гандлёвое ўзярэб, а ні онтам, — гэта крама перш за ўсё для людзей бедных. Але большасць з тых, хто робіц пакупкі ў супэрмаркете «На тыдзень», —

відавочна не гаротнікі. Чаму?

Сапраўды, пакунак філе селянца тут капітуе рублёў на 200—300 таніней, чым у цэнтральных гастрономах. Але дабрацца да крамы «на сваіх дваіх» — проблема: з аднаго боку супэрмаркету раскінуўся напаўзакінуты прымесловы раён, з другога — чыстое поле. Цягнуцца сюды толькі для таго, каб набыць бляшанку кансервованай кукурузы, бессэнсноўна — не акупіць і квітка на аўтобус. А вось таму, што бяроў прадуктаў на цэлы тыдзень (адсюль і называють крамы), набывацца тут сапраўды выгадна, аднак для гэтага патрэбны аўтамабіль. Зыніжкі зыніжкамі, але беднаму ад іх на холаднік горача.

Галоўныя прынцыпіі працы дыскайп-крамаў з мяжой — трывалы мінімальныя цэны. Робіцца гэта з дапамогай вялізных агтоўных закуп (чым шырэйшая сетка крамаў, тым большая аптовая зыніжкі яна можа атрымаваць), спартанская абставіннасць (дзе-нідзе нават набываюць патрыманыя касавыя апаратаў), а таксама мінімуму пэрсаналу — поўнае самаабслугоўванье.

У фірмы «Прэм'ергандаль», уладальніка «На тыдзень», разбудова

АЛЕКСАНДР КУДРЯШКІ

сеткі знаходзіцца яшчэ толькі ў далёкіх плянах. Пакуль тое, па гандлёвой залі споўдайкоў кансультанты ў жоўта-блакітнай уніформе, падказваючыя клиентам, на якой паліцы можна адушкаць патрабовыя ім тавары. Наведнікі супэрмаркету прайлучаюць якасці разбіччаных спажыўкоў — патрабуючы, каб ім тлумачыць, чым адрознінны аднаго гатунку шакаляднага крему ад другога, нездаволена бурчаць з

прычыны малога выбару гатунку замежнага піва пі ўгругуле адмалуячыя ля самай касы браць тое, што паклалі сабе ў вазок. Што зробіш — нараджаеца сядзібная кляса!

Адрозненне паміж беднымі людьмі за мяжой і ў нас у тым, што замежнікі імкніцца набываць недрагія прадукты, а насы праста намагаюцца спажываць як найменш усяго, акрамя бульбы з уласнага гараду. Небагатыя беларусы экано-

міць, перш за ўсё, не за копіт паны прадуктаў, а за копіт аўтамабіль. Таму стварыцца сетка сацыяльных супэрмаркетаў на кшталт немецкай «Aldi» ў нас праблематычна: яны аўтаматычна ператворацца ў шэраг звычайных гіпермаркетаў. Тым больш у Кунцаўшчыне, адкуль няўзброеным вокам можна ўбачыць галоўны дыхсаўтэр краіны — рынак у Ждановічах.

Алесь Кудрьшкі

Ці будзем з ураджаем?

Ня кожны год пасярод зімы прачынаюцца мяждзіведзі з барсукамі, а тэмпературны рэжым адпавядае, хутчэй, апошнім дэкадзе сакавіка. Што адбываецца ў прыродзе, як адаб'еца пацяпленыне на прыродзе і на будучым ураджаем? Прагназуе Сямён Печанко.

На праваслаўную Каляды ды джэй адной з FM-станцый паўтартаў аналізаў народных прыметы на прадмет іх прадбасы. «Завіруха на Каляды — пчолы будуть добраў рапіца» — ніяма завірух. «Шырань на дрэвах — ураджай на хлеб» — ніяма інёю. «Дождж на Каляды — халоднае і доўгая восень» — ну вось, хоць нешта спраўджаецца! — радаваўся ён. Жарты жартамі, але ўспамінаючы амаль зімі сапраўды не абяцае ўраджайна

лета. Ня вымерзылі шкоднікі, не набрыньяе вільгажыць глеба.

Прырода, падманутая працяглым пачынленнем, абуджаеца ад зімовага сну. Жыўёліны і раслінны сьвет прыстасаўваецца да новых кліматычных разлій. У раслінах аднаўляючыя працэсы росту і пачынацца веснавое адрастанье, на дрэвах і кустарніках зьяўляюцца пушынкі. Стэпэйскія албанага з айчынных сельскагаспадарчых НДІ маюць некалькі варыянтаў разыўцца съту-

піц. Першы прадугледжвае разкое пахаладаньне, якое можа прывесці да вымірання сельскагаўтур. Другі — выпадзенне вялікага слою снегу на неастылую зямлю, што справакуе разыўцце захороненых раслін снегінкімі пыльвімі і каранёвымі гнілімі, а таксама выправяльне. У такім выпадку не дапаможа нават апрацоўка насеяння перад севам спрэчылікімі хімічнымі препаратаў. Трэці варыянт найболыш жаданы: адбываецца паступовая пахаладаньне,

падчас якога расліны праходзяць неабходныя падгары і загартуюці, затым адбываецца выпадзенне снегу.

Падобныя змены ў прыродзе фіксуюцца ўпершыню за ўсю гісторыю назіранняў, тут аграрнікі маюць праблемы з дакладным прагнозам разыўцца сцугуані.

Гэта датычыла азімів культуры. Ня будзе і добраў ярыны, калі цягам рэшты зімы і на пачатку вясны ѿ выпадзе дастактава сънегу, бо фактычна давяждзца сеяць на сухую зямлю. А яшчэ ня варта забываць, што мінулі год быў багаты на хлеб. Змія павінна адпачыць, і з гэтай прычыны таксама імавернае паніжэнне ўраджайнасці.

Люты, як чакаеца, будзе адзначаны характэрным для гэтай пары надвор'ем, а мажліва, і трошкі ціплішы, чым звычайна. Таму на пытаныне, ці будзе з хлебам — а таксама з буракамі і морквою — адказ дасыць люты, калі нарабіць плюты.

Краўчанка аўяднае прарасейскія сілы

АНДРЭЙ КІМІЧ

У якасці гасціцай IX зімскіх народнай грамады (без Статкевіча) выступала імплементантская пастава экз-міністра замежных спраў Пятра Краўчанкі. Колішні сібра партыі ў сваім выступе выкладаўся на карысць разыўцца расейскага вектару ў палітыцы: «Сенія гаварыць, што Беларусь змохаўшыць ў Эўразіі, — абсурд». На думку экз-міністра, для нас Эўразія

застасцца вельмі далёкай ізрэпектывай, сёньня траба наўмаліваць дачнінені з Расіяй. Таксама ён абвясціў пра стварынне новай левацэнтрыйскай палітычнай ініцыятывы.

У камэнтары «НП» Пётр Краўчанка растлумачыў, што ініцыятыву павінны складаць не арганізацыі, а асобы — палітыкі «справасейскімі поглядамі»: «Натуральна, з захаваннем беларускага суверэнітэту. Гэта ініцыятыву ствараеца пад прызыдніцкія выбары 2006 году. Казаць, хто ўсе ўйдзе, пакуль рана — яшчэ ідзе перамоўны працэс».

Шушкевіч і Ляўковіч аўяднаюцца

«Канкурэнты» з БСДГ прыехалі

на зіезд Народнай грамады, вялікай дэлегацыйай і з аднай прапановай — аўяднацца ўнітарнай краінай. Яны загадзілі падзяліцца на ўсё ўмовы ўваходжання, якія вылучаць іх калегі з БСДГ, — зыліццё партыі ўз ліўваньне адной ў другую. Прычына гэтага «згодніцтва» — партыя пазбавілася корыдычнага адрасу. Аўяднаўчыя сход прызначылі на 19 сакавіка.

Новым старшынём Народнай грамады на зіездзе выбрали кіраўніка Берасцейскай абласці філіі дацэнты Анатоля Ляўковіча. Намеснік старшыні Вітала Малашкі ю камэнтары «НП» адзначыў, што кандыдатура Ляўковіча стала вынікам кампрамісу: «У нас былі трох сходы з партыі, і ніводні з іх не закрунуў Берасцейскую вобласць. Ляўковіч на столык

канфліктует з кімсі, колькі кансалдуе людзей». Грунтам для падтрымкі сталі й «бюрократычныя» здоласці новага старшыні: Берасцейская абласцанская філія БСДГ — адзінай, што мае свае суполкі ва ўсіх раёнах.

Кіраўнік партыі, хутчэй за ўсё, Ляўковічу давяждзецца ў Менску.

Новыя аблічча «Народнай волі»

Чытачы «Народнай волі» заўважылі, што з Новага году ісцотна змяніўся дызайн газеты. На пытаныне, чым выкліканы гэтыя змены, галоўны рэдактар «НВ» Іосіф Сярэдзіч здзвіўся: «Што за пытаныне?! Пашук настаяння вядзеца». Між тым, як стала вядома «НВ», новы

АНДРЭЙ КІМІЧ

дизайн выкліканы яшчэ і ўнутранымі зменамі — прыходам у рэдакцыю новага супрацоўніка: намеснікай галоўнага рэдактара стала былая рэдактарка «Беларускай дэйлавай газеты» Святлана Калінікіна (на фота). Аркадз Шанскі

Павал Севярынец стварае хрысьціянскую дэмакратыю і шукае кварцы і халцэдоны

Павал Севярынец пакінуй лідэрства ў «Маладым Фронце» Зымітру Дашкевічу і Сержку Бахуну, піша книгі і стварае Хрысьціянска-дэмакратычную партію. У сваёй кнізе «Нацыянальная ідэя» Павал Севярынец пропануе адказы на галоўныя пытанні, якія наш час ставіць перад нацый і чалавекам. З палітыкам гутарыць Вераніка Дзядок.

«НН»: Павал, чым ты цяпер займаешся?

Павал Севярынен: Я працуя над раманам пра абуджэнне ў Беларусі. Галоўны герой раману — беларус ва ўзроście Хрыста. Гэты раман стане сапраўднай бомбай. Як і належыць, раманам сканчаецца май «творчая эвалюцыя»: я ўжо выдаў дакумэнтальную кнігу «Пакаленьне «Маладога фронту», цяпер рыхтуецца да друку зборнік эсэ пра нацыянальную ідлю.

Прынесыці мараль у палітыку

«НН»: А якія посьпехі ў палітычнай сферы?

ПС: Займаюся стварэннем хрысьціянска-дэмакратычных партый. Я стаўлю за мэту надаць старшыям пакаленію імпізу і веры, якія ўласцівы моладзі. Сытуацыя ў Беларусі ідэнтычная украінскай: у абедзвюх краінах 42% за рэакцыю і 52% за дэмакратыю. Аднак пры гэтым у Кіеве ўвесь народ на Майдане, а ў нас на вуліцы выхадзіць дзесяці тысяч чалавек, хоць у нас няма падзелу на заход і ўсход. Дэмакратыя — гэта ідэя большасці, і задача дэмакратычных сіл у Беларусі — разлічаныя памікненій большасці. Калі б усе начаплі аранжавылі бел-чырвона-белую ці сінія з зоркамі стужакі — было бы тое ж, што ва Украіне.

«НН»: Ці ёсьць у Беларусі лідэры, гатовыя ўзяць на сібе адказнасць, калі людзі ўсё ўжо масава выйдуть на вуліцу?

ПС: Сярод дзесяці мільёнаў беларусаў ёсьць багата такіх людзей. Звычайнай вулічнай трывуны вылучаюцца стыхія, калі ях ня вылучыць палітычныя асяродак. Я пазнаемуся з адным такім — прадпрымальнік, энэргічны, ведае эканоміку, разбіраецца ў палітычных прагненнях. І чым не кандыдат у прэзыдэнты гэты бізнесмен?

Павал ішоў на чале вулічных дэмантрацый 1990-х, пісаў на крымінальныя тэмы ў розных газетах, самастойна распрацоўваў і правеў мноства адукацыйных курсаў пад маркай «Шоу Беларусьчыны», агулем шэсць з палавін месяцаў правеў у няволі, арыштаваўся больш за 45 разоў. «За кратамі пачувашся, як у манаскі кельлы, калі можна сам-насам размазыць з Богам без вялікіх перашкод звонку. Для мяне кожная адседка — гэта духоўнае кшталтаванне», — кажа ён. На мініяльных парламенцкіх выбарах баліяватаваўся па Віцебска-Горкаўскай акрузе №17, аднак быў зняты з перадвыбарнае гонкі. Акруговая камісія паліція, што ў радыёўвершце да слухачоў палітык дапусціў «паклеп на адрас вышэйшых асоб у дзяржаве», — Павал тады заявіў, што ў дзяржаве мае месца «карупцыя і бюрократыя на ўсіх узроўнях улады». У 2001 годзе Павал хрысьціўся, ходзіць у праваслаўную царкву.

ТРЫ ГАЛАВЫ «МАЛАДОГА ФРОНТУ». Павал Севярынен (у цэнтры) з пераемнікамі. Злева — Сіржук Бахун, справа — Зыміцер Дашкеўч.

«НН»: Якія сэнс ствараць партыю ў сельнянскай сітуацыі, калі партыі не ўпілываюць на палітыку, выцісняюцьца з прававога поля?

ПС: У Беларусі партыі ня могуць упілываць на палітыку праз выбары, якія традыцыйнай палітычнай сістэмэ. Таму партыі щорух у такой сітуацыі — гэта проста групы людзей, якія пастаўлі сабе на мэце зымніць уладу. Партыя будзе створана на базе вернікаў з актыўнай палітычнай пазыцыяй, а такіх у Беларусі сотні тысяч. Адным з прынцыпаў партыі будзе шматканфесійнасць, для Беларусі гэта асноватворна — канкурэнцыя, а не змаганье канфесій.

«НН»: Чым Ваша партыя будзе адрознівацца ад іншых кансерватыўных партый?

ПС: Імкненнем унесці хрысьціянскія прынцыпы ў палітыку. Беларусьначалаўся, калі сюды прышло хрысьціянства, ведала росквіт, калі быў ролігійны росквіт, і адсюль абсалютна разумела, што адрадзіць як можна толькі праз хрысьціянства. Хрысьціянская дэмакратыя запатрабаваная сёняня. Яна абараніе сям'і і традыцыйных канштубнасцей. Хто ў нас займаецца абаронай сям'і, змаганнем са страшным злом алькагалізму?

Перастаць піць

«НН»: Але для гэтага ёсьць царква. Магчыма, табе праста трэба стаць прапедыкам?

ПС: Кожнаму сваё месца, дзе яму Бог прызначыў быць. Я быў пакліканы ў палітычную сферу, у гэты сферы я і працягваю сваё дзейнасць. А посыпех такой партыі палягае яшчэ і ў тым, што гэта будзе разльная духоўная альтэрнатыва. Бо рэжым не грунтует на духоўнасці, дзяржаўнасці ідзялітэя пабудаваны на праваслаўным атэзізме. Палова беларусаў докляруюць, што верапаць у Бога — вынік.

«НН»: А калі б сёняня большая частка

мужчынскага насельніцтва Беларусі не-прастала спажываць алькаголь, гэтага было бы дастаткована, каб змянілася краіна?

ПС: У нас дзяржава выкарыстоўвае для папаўнення бюджету нізкія цэны на гарэлку і яе вялізную вытворчасць, а потым гэтыя грошы выдаткоўваюцца на мэдыцыну, адукацыю і выцвярэзьнікі. Але гэта дзяржава нежыццяздольная. Калі б людзі съявіліся перасталі піць і цвяргоза вырашалі проблемы на працы і ў сям'і, Беларусь не

Для папаўнення бюджету трываем нізкія цэны на гарэлку, а потым гэтыя грошы выдаткоўваюцца на мэдыцыну, адукацыю і выцвярэзьнікі. Але гэта глупства!

пазналі б. На мужчынах ляжыць адказнасць за змену сітуацыі ў краіне. Пакуль мужыкі будуть такія забытія, не прычакаем добрае долі. Палова кантынгента на Акрэсьціціна — мужыкі, якіх здадлі іхнія жонкі за п'янства. Яны ж на жонак япчуць і скарысяцца: як так, што жонка здадлі мужа ў разьмеры кавальнік?

«НН»: А што могуць зрабіць жонкі для змены сітуацыі?

ПС: Жонкі могуць упілываць на сваіх мужоў. Ціпер яны, на жаль, занятыя тым, што цягніць асноўныя мужчынскія функцыі. Беларускія жонкі — і трактар «Беларусь», і кухонны камбайн. І гэта трагедыя беларускага грамадства. А пачасціўшы сем'і ў Беларусі — вынік.

Ідзял нацыі

«НН»: Чым ты будзеши займацца, калі зменіцца сітуацыя ў Беларусі?

ПС: Яна будзе мяніцца вельмі доўга. За абуджэннімі зменамі, праграмамі-мінімумам, мы мусім імкнучы рэалізаваць ідзял, які быў закладзены ў гэту краіну Госпадам Богам пры стварэнні беларускай нацыі. Ідзі нацыянальная і маральна абуджэнная павінны авадацца мільёнамі беларусаў, а потым абудзенца экспансія беларускай культуры, духоўнасці і палітыкі на Усход і на Захад. Працы будзе неўзаранае поле.

«НН»: А хто можа сказаць, як выглядае гэты ідзял?

ПС: Ідзял Беларусі можна вычытаць у Бібліі. У кнізе «Нацыянальная ідэя» ў мене ёсьць такі радок: «У якім бы месцы Беларусі вы не знаходзіліся, вазіміце Біблію і знойдзіце гэтага месца ў Святыні Пісаныні». Ідзял нацыі — гэта духоўна абуджэніе народа, які эвангелізуе іншыя народы.

«НН»: Ці месцы ты некалі вірнупа да сваёй сінціяльнасці — геалёгіі?

ПС: Геалёгія застаецца адной з маіх сфер цікаўніцтва. Камусіць ж траў бізнес пасыля зямлі і яе глыбіні. Я маю даўні праект: раскрыціць у Беларусі свой нацыянальны сымбаль — юэлірны камяні. У Беларусі багата камяні, якія моглі бы стаць такімі хатнімі сувенірамі. Чэхі, напрыклад, маюць гранат, літоўцы — бурштын, у нас гэта малі б быць кварцы і халцэданы.

«НН»: Першое, што ты зрабіў, каб стаць прэзыдэнтам?

ПС: Выступіў бы да народу з хрысьціянским казанынем па ўсіх каналах. Сымболіку памяняем потым, а «напачатку было Словава»...

«НН»: Ці ёсьць для цябе нейкія асабістыя вынікі гэтых трывнацці гадоў не-залежнасці?

ПС: Я сапраўды адчуваю, што жыву ў не-залежнай дзяржаве, і незалежнасць набрасае конкретныя абрэсы і вагу. У гэтым мяне ролі прэзыдэнта, гэта гістарычная занакамернасць. Беларусі Бог дае незалежнасць, і ніхто яс скасаваць я не можа.

А яны яшчэ ваююць

Колькі гадоў таму пад Верхнядзвінскам былі адкапаныя парэшткі двух загінуўшых у вайну салдат. Косткі даставілі ў ваенкамат, дзе выявілі, што яны належаць савецкаму і нямецкаму вайскоўцам. Разъдзяліць косьці на «свае» і «варожыя» было немагчыма, і гэта спарадзіла канфлікт, піша **Антон Бубала**.

Чатыры гады парэшткі праляжали ў гаражы ваенкамату: начальства ніяк не могло вырашыць, якім чынам зладзіць пахаваньне. Зьвярнуліся ў Раду вэтэранаў, старыя ваякі гатовыя былі «свайго» пахаваць з аркестрам, а «францішкі» выкінуць сабакам.

Тым часам у Менску нехта са скульптараў шукав, дзе бы прыміць вынапашаную ідзю помніка — сымбалю прымірэння працоў-

нікаў пасля смерці. Толькі ж уладнія людзі зноў-такі адмініструяцца ад прапаноў грамадzkих дзеячаў выкарыстаць такі ўдалы момант дзеля вырашэння перасыльнага пытання. Функцыянізры даворваліся да таго, што гатовы прадаць іх нават аддзаны «за так» праблемныя парэшткі ў любы іншыя раён, які на гэту дасыць згоду.

Урэшце пад напорам грамады

косці былі паходаваныя пад простым драўляным крыжам на новых грамадzkих могілках. Незвычайнай магілі сталася першай на гэтым «плянцы нябожчыкаў». Грошай на помнік не зышлася. Зварот (ізоў-такі грамадзкасці) у нямецкую пасолства нічога не даў, бо адтуды біоракраты-піданцы запатрабавалі анкетныя звесткі пра загінуўшага гітлерца: што ён бы адкупіў, колькі меў

гадоў, і ці была ў яго фрау...

У сэпісе помнікаў магілі была пазначана нэутральна — як «іншыя паходаваныя часоў вялікай айчыннай вайны».

А ўвосені 2004 году стараннямі мясцовага аддзялення Таварыства аховы помнікаў на магіле паўсталі стэлы. Націс на ёй паведамляе: «Чыесці ваяры і нечыесці сыны, у адной магіле парадніліся яны».

З нагоды набліжэння юбілею Перамогі акцыя па ўсталяванні новага помніка апынулася дарэчы. Гэта адразу ўцімі і ідэалагічны аддзел райвыканкаму. Значнасць акцыі павышала і то, што

частку грошай на выраб стэлы, як выявілася, сабраў савет вэтэранаў — былыя ўдзельнікі вялікай айчыннай скінуліся з падоронных ім да 60-годдзя вызваленныя «прэзыдэнцкіх рублёў».

У той час, калі ўжо зацвярджаліся спрэчкі адкрыцця помніка, вэтэраны дазналіся, што стэла знаходзіцца на іншай, як на той «праблемнай» савецка-нямецкай магіле. Урошы старшыня савету афіцыйна паведаміў, што «нашых там ня будзе». І снапраўды, іх там і не было. Яны, відаць, усё яшчэ вакоюць. Ужо з нябожчыкамі.

Верхнядзвінск

Асьвяцілі храм маці Божай Бялыніцкай

16 студзеня ў Бялынічах (Магілёўшчына) асьвяцілі храм Бялыніцкай Божай Маці, які будавалі цягам чатырох гадоў. Са старой праваслаўнай царквы сюды перанесьлі копію цудатворнага абраза Маці Божай Бялыніцкай, які лічыцца святыніяй і для каталікоў, і для праваслаўных.

Гісторыя бажніцы — гісторыя дзясяткаў праваслаўных цэрквеў у Беларусі. Напачатку гэта быў катапіт храм, адзін з найтыгражайшых на нашых землях, пабудаваны на сродкі канцлеры Сапегі. У час хрысьціянскіх сцягаў у мястечку збираліся тысячы паломнікаў. У 1761 г. у Рыме Папа Бэнедыкт XIV уратыціста каранаў абраз, з таго часу касцёл стаў эўрапейскай знамітасцю, тут стала жыць папскі нунций, а ў Бялынічах паўстала пілгримы. У 1857 г. храм згарэў, а праз два гады на ягоным месцы быў пабудаваны новы. Але праіснаваў ён недзеўга: у 1876 г. яго перарабілі пад праваслаўную царкву, якую ўжо ў 1960-х знеслы.

Больш аптымістичная гісторыя абраза Маці Божай Бялыніцкай, з якой звязана назва гораду: калі яго прынеслы ў XIII ст. манахі Кіева-Печорскай лаўры, у Свята-Міхайлаўскім храме ўдзень і юначы адбываліся набажэнствы. Падчас усіночнага чуўсання адбыўся чуд: ад абраза пачалі разыходзіцца яркія проміні і сяйтлы зазіяла. У паміж агэтай падзеі мястечка атрымала назну Бялынічы —

Белыя Ночы.

З аброзом звязана пікавая легенда. Падчас вайны з Ресей, у 1660 г., манахі кляштару кармелітаў — з 1596 году абрах заходзіўся ў катапітскім кляштары — вырашылі вывезці абрах з усім серабром і касцельным начыннем у Кракаў. Мінаючы Ляхавіцкую фартэцю ў Наваградзкім ваяводзтве, законыкі былі так затрыманы невядомай ненатуральнай сілай, што коні ніяк не моглі далей пайсці.

Генэрал Ляхавіцкай фартэцыі Станіслаў Міхал Юдзіцкі прынай ўзбрэз у фартэцыю. Праз нейкі час маскоўскае войска аблажыла замак і беспасыплюхова штурмавала яго трох месецяў, у той час як насельнікі замку дзень і ноц малися перад абрахом. Пазыней абрах такім жа чынам выратаваў фартэцыю ад швада.

Алесь Белагуаў, Магілёў

ТАНДЭТНАЯ МУРАЎЕЎКА паўсталі ў Бялынічах замест найпрыгажэйшага сабору. Адкрываў новы храм депутат гады Бялынічай Уладзімер Канаплеў.

СЪЦІСЛА

Люк выратаваў

Адчынены люк закінутага каналізацыйнага калодзежу выратаваў жыццё жыхары Віцебска. Яна сарвалася з гаубцы 6-га паверху — і трапіла галавою акраму у напоўнены дверуху съмесцем люк.

Энергетыкі без сяўтла

Бяз вулічнага асьвятлення доўгі час застаецца гарадскі пасёлак Архайск. Пасёлак завінаваціў «Энерганагледу» некалькі мільёнаў рублёў. Не асьветлены нават падъходы да школы і крамаў. І гэта пры том, што Архайск зьяўляецца пасёлкам першынца беларускай электраенергетыкі — БелДРЭС. Адзін з аўбечаных дзяржавай сацыяльных стандартоў — начное асьвятленне вуліц — на

Аршанічыне не спрапоўвае.

Малітва не дапамага

На пярэдадні перагаласавання другога туру на прэзыдэнцкіх выбарах ва Ўкраіне прыхаджане Свята-Міхайлаўскага сабору ў Воршы маліліся за поспех аднаго з кандыдатаў. Сирод вернікаў распаўсюджвалася «малітва верных дзіцей» кананічнае Украінскага праваслаўнага царквы за раба Божага Віктара Януковича. Малітвы, звернутыя да арханёла Міхаіла, «рабу Віктару» не дапамаглі.

Яўген Жарнасек, Ворша

Палаchan — найлепшыя знаўцы мовы

Вучні полацкіх школ і прафіэхвучэльняў удала

выступілі на абласной прадметнай алімпіядзе, атрымалі 26 диплемаў рознай вартасці. Наўбондзіца поспеху дасягнулу ў беларускай мове — шэсць, дыплэмам. Трымайцеся, госці, агульнабеларуская алімпіада па беларускай мове пройдзе ў Полацку з 28 сакавіка да 2 красавіка.

Васіль Кроква, Полацак

Пагроза «Дружбе»?

Пад Жыткавічамі рамонтная брыгада знайшла пад трубою нафтаправоду «Дружба» «мину»: штоўшы накіпталі кавалка гаспадарчага мыла з уткнутай жалазіцкай. Адзін з рабочых зьвярнуў увагу на падабенства да толовай шапкі. Выкликалі адмыслоўцаў, якія пацівервілі, што гэта снапраўды выбухуўка, але

пратэрмінаваная амаль на чвэрць стагодзьдзя і таму цалкам бясцепчая. Афіцыйная вэрсія: шапка была прынесена некалі пад нафтавую трубу веснавай паводкай. Вось толькі адкупль?

Магістрат у апарата

Гомельскія ўлады вырашылі наладзіць віртуальнае камунікаванне з гамельчукамі. Вэб-плоцоўкай будзе сайт гарвыканкаму.

Сяргей Балахонаў, Гомель

Беларуская музыка ў горадзе над Дніпром

Усё прасцей стала набываць у Магілёве беларускую музыку. Сеніні ў цэнтры места ёсць як мінімум трох пунктаў продажаў. Гэтыя трох таму даводзіліся

замаўляць у «Маладым фронце» і ці прасці сяброў, каб прывезы зь Менску. Сеніні ў цэнтры вялікі карычневы шапак ля чыгуначнага вакзалу з 35 назвамі для выбараў. Яшчэ — павільён «ЭлКом» на рату Лібкнекта і Ленінскай з 25 дыскамі. Прычым займаюць яны ганароўнае месца і выстаўленыя на вітрыне не поўны памер, таму зьяўляюцца ўражаные, што беларускай музыкі тут нават болыш за іншую.

Зусім недалёка адсюль, у краме «Галіктыка», для выбараў маеца 15 беларускіх СД. Беларуская музыка ёсць і ў іншых крамах, напрыклад, у «Візіце» ля ЦУМу, у шапку ля Тэатральнага скверу, праўда, выбар там меншы. Да жалі, на ранішнім памеру музыкі на касэтках, хоць на ўсіх маюць CD-прайгравальнікі.

Тумаш Марысылын, Магілёў

Як українські гебісті зъмянілі лёс нацыі

Кіраунік СБУ передавалі інформацію аб фальшаваньні выбараў праціўнікам Кучмы, клапаціліся пра бясьпеку лідэраў апазыцыі і дэмантрантаў, удзельнічалі ў псыхалагічнай вайне з чыноўнікамі, піша «Нью-Ёрк Таймс».

Служба бясьпекі Україны (скрочана СБУ), спадкаемца коліпняга КДБ, налічвае 38 000 супрацоўнікаў і не з'яўляецца манагліт — там ёсьць прыхільнікі як прарасейскага, гэтак і празходняга накірунку. Улетку 2004 г. яе кіраунік Леанід Дзяркач быў адпраўлены ў адстаўку пасля скандалу ў сувязі з продажам радарных систэм хусайнікім іраку. Прэзыдэнт Кучма прызначыў кірауніком СБУ генэрала Ігара Сымашко, празходзячым арыентавана гупрацоўніка вайсковай контравыведкі. Ягонае прызначэнне было ацэненае як імкненне афіцыйнага Кіева падсадліці адносіны з Захадам пасля «радарнага скандалу».

Многі генэралы СБУ дайно не-навідзелі прэм'ера Януковича і ягоны дапечкі клан шчыльна звязаны з бывшымі арганізаціямі злачыннімі группукамі. Аднак за тыдзень перад выбарамі асабістая суперечка кірауніка СБУ. Генэрал Сымашко быў гэтым разьюшаны, і за гадзіну звязалася з СБУ, дзе дэзваваўся подпіс Сымашка над супольнай заявай сілавікоў і зяяўлялася, што грамадзяніне маюць права ажыццяўляць палітычныя свабоды, а палітычныя спрэчкі павінны вырашаны толькі мірнымі шляхамі. Гэтыя слова генэрала імгіненне былі перададзены вядучымі агентамі сілавых структураў Украіны, якіх лічылі ляляйнымі да ўладаў, якіх адзінства.

Далей адбылася неафіцыйная

**ІГАР СЬМЯШКО, кіраунік СБУ, —
тыповы рыцар плаща і кінжалы
— выявіўся аранжавым
усярэдзіне.**

суперечка кірауніку СБУ і Віктара Юшчанкі, у выніку якой лідер апазыцыі атрымаў ахову з вясмы байдзіць элінтара спіццаўдзялінення, а кіраунік СБУ — ліст спрыяния за подпісам Юшчанкі. Генэралы пагадзіліся зяяўці, што яны — не баю якога-небудзь канкрэтнага кандыдата, а на баю закону. У ту ж ноч Юшчанка зяяўлюе ся на Майдане разам з піццою кіраунікам СБУ. Гэта быў сигнال для іншых. Гэткім жа сігналам былі і інтэр'ю адстаўных генэрал-лаў СБУ, якія сказали, што іх жонкі і дзеці знаходзіцца на Майдане.

27 лістапада, калі стала ясна,

што дэмантранты гатовыя змагацца на вуліцах Кіева, нягледзічы на маразы, Кучма сабраў нараду, на якой прысутнічалі Янукович, палітыкі з усходу Украіны і кіраунік МУС Мікалай Білаконь. Янукович выставіў Кучму патрабаваны: прызначыць дату інайтурэлі, абвініць надзвычайнае становішча і разаганіць дэмантрантаў.

Прэм'еру адказаў Сымашко: «Вось Білаконь, кіраунік МУС. Ви, якія кіраунік ураду, пісьмова загадаеце иму разбікаваць урадавы будынкі? Вы гэта зробіце?» Янукович змаўчай. «Вось ви і адказаў, — працягваў Сымашко. — Вы гэтага ні зробіце. Давайце ня будзем вірзіць лухту. Вы ўжываны сільна сінсу».

Тады і Кучма загаварыў з сіам пратэстамі ледзянім тонам. «Вы за-надта асмілеяйте, Віктар Фёдаравіч, — сказаў ён. — Вам бы варта было паказаць сваю смеласць на Майдане Незалежнасці».

Кучма выйшаў пазваніць і вярнуўся з дэмачайчай групай дэзяржайца ТВ. Янукович кінуў асадку і пайшоў.

28 лістапада спіцслужбы ўратавалі краіну ад праліцця крыві. А 10-і вечара ў брыгады Унутраных войскаў прагучыў сигнал трывогі. Болыгі за 10 тыс. салдату Унутраных войскай кінуліся да грузавікоў. Бойцавасць была ў касках з дубінкамі і пічытамі. Тры тысячы былі ўбіроены. Многія — у чорных масках. Паводле слоў іх начальніка, генэрал-лейтэнанта Сяргея Па-

шко, за тыдзень прынясе нам шмат спэкуляцый на тэму другой інайтурэлі Буша-чонёра. Па другое, на носе 50-і гадавіна вызваленны Асьвенціму, 80-я — стварэння НСДАП і 60-годдзьзе Перамогі.

Урэшце Папкоў здаўся. «Ен сказаў, што толькі выконавае загады», — паведаміла Ціманшэнка. Грузавікі сплыніліся на шашы. А праз пару хвілін прагучыў адбой трывогі.

АП

Зрабі паўзу. Напішы пра садавіну

Пакаленне Пу, якое вырасла на бяльках або вялікай Расеі, але апранаеца ў «Армані». Фэномэн «twixters» — субкультуря людзей ад 18 да 30 гадоў, якія не жадаюць мець сталай працы і жывуць за кошт бацькоў. Люстрацыя ва Украіне й Польшчы. Лёлік Ушкін аглядае замежную прэсу.

Перш за ўсё хачу засьведчыць слушнасць старога журналістскага тэзу: найлепшы сюжэт дзе само жыць. Хіба Наталья Гевардия каломніст «Газеты ру», нарадзіла суперкаленку «Калядная гісторыя» без эмасційнага штупіру, якія атрымала падчас падпіліту з Парыжу ў Маскву? У самалёце кампаніі «Air France» ей давялося пазнаёміцца з «зала-той пунціскай моладзідзю». Гэтае бордынгу «идущие вместе» дасталі пасажыраў салену базарамі пра тое, якія круты Пушні. Аднак як толькі стуардабясьць, што ўзылікі проблемы з прыладамі і тробі пачакаць, пакуль спэцыялісты яшчэ раз усё праверанца, «патрыёты» ламануўся вонкі.

«Яны так пагубілі першымі, гэтыя адвізныя туосаваныя дзееткі, якія толькі што кідалі патрэчытымі рэзілікі зі свайго круготу прэзыдента і за ягонае публічнае нахабства [...]. Гэта было пунціскіе пакаленінне, якое вырасла на бяльках або вялікай Расеі і абыты, што комплекс разбуранай іміграцыі мусіць быць пераадолены любой цаной. Пустыя ўнутры, апранутыя ў «Армані», заскокам у Парыж, авабізковы ў першай класе, наспіваныя пры гэтым своеасаблівым уяўленнем аўтакасы і сваіх раздзімі, узброеныя ксенофобіі і мариаб аў праве расейца паслаць увесі сістэму ж...».

Цікава, як праць некалькі гадоў маладая беларуская эліта будзе весці дыялог з пунціскім бёблі?

Трэба прызнаць, што беларуская мадэль generation X ўсё больш адговарыдае заходнім

толькі паўза. Ніякіх сумніваў, што наступны тыдзень прынясе нам шмат спэкуляцый на тэму другой інайтурэлі Буша-чонёра. Па другое, на носе 50-і гадавіна вызваленны Асьвенціму, 80-я — стварэння НСДАП і 60-годдзьзе Перамогі.

Тэма вайны ўжо сёньня на вуснах у французай: Ле Пен спрапакаваў гучны скандал, заявіўшы ў інтервю штотыднёвіку «Rivarol», што гітлеравская акупацыя была амаль гуманістычнай. Яшчэ больші капаюцца ў мінудым брытанцы. Усё праз выхадку **принца Гары (на фота)**, які заявіўся на падзініцы з нацыскай павязкай. Акрамя ўсяго, савістка на рукаве касыдома Гары спрапакавала палеміку пра гістарычныя контакты прадстаўніку віндзорскай манархіі з нацыстамі і пра перавагі рэспублікі.

Мне спадабалася прарэспубліканскія аргументы каломніста «Observer» Дэвіда Аарановича, які дэвадзіць што толькі дзесяць якобінскіх Гары (принц Гары, каралевы, арцібіскуп, прэм'ер-міністар і шэрф іншых) ні могуць публична насыці павязкай. Каля б на месцы Гары быў нехта іншы, ніхто не нафат не пачухаўся. Прасто каралі, маркізы і дафны — закладнікі свайго паходжання. Ааранович піша: «Цяна якую ясаба, народжаная ў каралеўскай сям'і, плаціць за тое, каб бы прадстаўнік манархіі, занадта вялікай. Асаба пазбаўлена вольнага выбара. Ім (прадстаўнікамі сям'і) пішэцца: «Фронту вызваленінны жыўёл». Яго баевікі маглі бы адчыніць залатую клятку, у якую пасадзілі Гары, і сказаць: цяпер ты волны, рабі ўсё, што хочаш — жанцісці, працай...»

Адным словам, скандал пераходзіць на проблему паліткарэактыўнасці. Дзякую Богу, што, заявіўшыся на вечарыну, прынц Гары спініўся на ляпні: «І я ня толькі ўсё дрэннае звязана з імем Адольфа Гітлера».

Уменьне тримаць язык за зубамі

Колькі расейскіх шпегаў дзейнічае ў Літве? Віленскае выданне «Летувас рытас» мае адказ: сотня. Прычым спэцслужбы стараюцца сабе завесць агентаў у войску, палітычных партыях і інстытуцыях, звязаных з Эўразіязам ды NATO. Праблема шпіёнства аналізуецца ў артыкуле «Маскоўская шчупальцы не адпускаюць Літву».

Рассейскія шпегі — найчасцей дыпляматы, бізнесмэны, журналісты і турысты — цікавяцца літаральна ўсім: палітычнымі працэсамі, партыямі, палітыкай, вайсковай справай. Не застаецца па-за ўагай і літоўская актыўнасць на міжнароднай арене. Міністар аховы краю Гедымінас Кіркілас паведаміў «Летувас рытас», што журналістай біору расейскага Першага канала, якія напрасіліся да яго на інтэрвію, прыватна цікавіў выключна літоўскі кантынгент у Афганістане.

Летасць Літва дэпартавала за шпінянажа расейскіх дыпляматаў, а нядына газета пісала пра кіраўніка дэпутацкага футбольнага клубу — літоўца расейскага падходжанья. Прана ў клубе — ягоная алізная крыніца даходаў. Але скуч тады грошы на арганізацію гучных прыемаў для дэпутатаў-футбалістаў? Справаўчыя пасябраваць з палітыкамі, дэпутат завёў сабе ка-

бінёт у будынку парламэнту. Можна дапусціць, што дэпутат таксама быў агентам расейскай выведкі.

Як засыцерагчыся ад усяго гэтага? «Летувас рытас» мае рэзультат: «Гэта быць асьцярожным — многія чыноўнікі і палітыкі на ўмуюю тримаць языка за зубамі і ахвотна дзеяцьца з расейскамі інфармацыяй, напрыклад, падчас абедаў».

Журналісты штогоднівіка «Лайкас» пагутарылі з афіцэрамі контравыведкі, які распавеў, што з таго часу, як у Шаўлях з'явіліся пілёты NATO, у горадзе актыўизвалася дзейнасць расейскіх рэзыдэнтў і агентаў выведкі. «У горадзе начали даваць канцэрты зоркі расейскай эстрады, часцей прылідждае цырк, значна павялічылася колькасць расейскіх турыстаў і журналистаў», — заключаны афіцэр.

Алег Пяткевіч

Алег Пяткевіч

Алег Пяткевіч

Узълёт альтыпартийнае партыі

Рух нямецкіх «зялёных» нарадзіўся ў 1970-х. 25 гадоў таму, 13 студзеня 1980 г., было абвешчана аб стварэнні палітычнай партыі. За 25 гадоў з альтыпартийнае партыі колішня скандалісты выраслі ва ўдзельнікаў урадавай кааліцыі. Ёшка Фішэр больш ня ходзіць на кедах на пасяджэнны ўраду.

Пагроза для дэмакратый

Ужо ўвесну 1977 г. у Захоўні Німеччыне складаліся сілы абаронцаў навакольнага асяроддзя і працунаў атамнай энергетыкі, а ў кастрычніку 1979 «зялёных» упершыню троцілі ў ландстаг, адбылося гэта ў зямлі Бремен.

Напачатку некаторыя прадстаўнікі «сур’ёзных партый» бачылі ў перадвыборных сіпсах зялёных «пагрозу для дэмакратый». Але ўжо праз тры гады пасля заснавання партыі стракатая група ў кедах і бязвальных камбінезонах з сымбалічнымі сланчыкамі і галубамі міру, увайшла ў бундэстаг. Яны дэмантравалі, што яны выступаюць, прыцягнуўшы ў бонскі ўрадавы квартал засохлую елку са Шварцвальдом у вялізны гу-

мовы глебус: абарона навакольнага асяроддзя і альтыпамінальна палітыка, трэці сьвет, роўнасць полаў і мір.

Першыя дэпутаты ад «зялёных» — сярод іх цяперашні міністэр замежных спраў Ёшка Фішэр — хацелі выкарыстаць парламэнт як прастроту для палітычных паміжненняў грамадзянскіх ініцыятыв. З таго часу «зялёныя» адмовіліся ад многіх сваіх палітычных мэтаў, наўчыліся існу на кампромісах і з «пагрозы для дэмакраты» ператварыліся ў цалкам салідарную экалогічна-ліберальную партыю. Бюткоффэр больш падабаеца іншыя азначаныя: маўляў, ягонам партыя з «канфрантацийных зялёных» зрабілася партыяй «канструктыйных зялёных».

У парламэнце і ўрадзе

«Зялёным» хутка давялося перакананіць, што ў якасці маленькой альтыпамінай партыі яны, як бы не стараліся іх дэпутаты, мала што могуць зрабіць. Адзінам поспехам у іхнім послужным сілісе была забарона на ўзоў Німеччыну марскіх чарапах. У сваім палітычным басільі «зялёных» часта паварочвалі сваі сілы супраць саміх сябе. Змаганыне ўнутры партыі паміж «эралістамі» і «фундамэнталістамі» скончылася падтрымкай розлістай, згрупаваных вакол Ёшкі Фішэра.

Па выбарах 1987 году «зялёныя» — не ў апошнюю чаргу прац атамнай катастрофы ў Чарнобылі — здолелі павялічыць колькасць месцаў у парламэнце з 5,6% да

такса на выбарах у Эўрапарламент «зялёным» аддалі свае галасы ўжо амаль 12% выбараў.

«Калісці мы станем такімі, як яны, і не заўважым гэтага»

Усе гэтыя гады сядар «зялёных» была пашырана бозъя за надта прыстасавацца. «Калісці мы станем такімі, як яны, і не заўважым гэтага», — казаў адзін з ідзінных лідараў зялёных Губрт Кляйнэрт на пачатку 1980-х. Прыйстасаваныя стала відавочным, калі Ёшка Фішэр, зрабіўшыся ў 1989 міністрам замежных спраў, адзей пашыты на замову гарнітур-тройку. У 1985 у якасці міністра навакольнага асяроддзя зямлі Гесэн ён яшчэ прымаў прыслугу кедах.

За 25 гадоў з альтыпартийнае партыі, як яе называла адна з заставалынікай Патра Келі, колішня скандалісты выраслі ва ўдзельнікаў урадавай кааліцыі і, падобле слоў лідара партыі Райнгарда Бюткоффера, «дзельничычаюць на вызначынні таго, што ёсьць сучасным, што ёсьць прагрэсіўным».

АП; паводле Stern.de

Съцісла

У ЭЗ можа зьявіцца ўласная грын-карта

На думку Эўракамісіі, Эўропа мусіць ад практикі выдачы кароткатэрміновых працоўных візў перайсці да сістэмы, што практыкуюцца ў ЗША. Гэта дазволіць заключаць контракты з замежнымі работнікамі на інтэрнэт-платформе. Згодна з прананаванай схемай замежнік, які атрымлівае грын-карту ў адной краіне, зможа сваю працу інерманічнай у межах усіх дзяржаў Звязу. Паводле дэмографічных прагнозаў Эўракамісіі, колькасць

працадзольнага насельніцтва ў Эўропе да 2030 году зменіцца на 20 млн.

Цімашэвіча на прэзыдэнта Польшчы

Паводле генэральнага сакратара Саюзу лівінцаў дэмакратычнай Марка Дыдуха, цяперашні мэрніцаў скім — найблізшы адпаведны кандыдат на пасаду прэзыдэнта ад левых. Паводле апошніх аптычных думакі, 16,7% жыхароў гэтавай грамадзкай думкі, 16,7% падтрымліваюць атамнай дэпутата Брухавіцкага, рэктара Львоўскага ўніверсітэту імя Івана Франка Іван Вакарчук ды інш. Права вылучаць на

Юшчанку Нобэлеўскую прэмію

Ініцыятывная група украінскіх прафэсараў вылучыла кандыдатуру Віктора Юшчанкі на прэмію Нобэлеўской прэміі міру за 2005 год. Ініцыятыры працягуюць усім ахвотным да 1 літага даслана лісты з гэтай працягненні ў Нобэлеўскі камітэт. У ініцыятывную группу ўваішлі рэктар Кіев-Магілінскай акадэміі Вячаслаў Брухавіцкі, рэктар Львоўскага ўніверсітэту імя Івана Франка Іван Вакарчук ды інш. Права вылучаць на

гэту прэмію маюць прафэсары юніверсітэтаў і іншых міжнародных арганізацый.

Тытунёвым канцэрнам пагражае разарэнне

Дзяўзе тысячы курсоў падаюць у суд супраць вытворцаў тыгуну, абвінавачаючы іх у наяніснені школы свайму здароду, піша «Жэччастполтва». Акцыю арганізаціі Польшчы таварыства спрэчнія здароду і навучання здародаму ладу жыцця.

Кожны з ахвотных запоўніў тыповы пазоў у суд з патрабаваннем кампенсаціі ў памеры ад 40 да 80 тыс. злотых (11 000—22 000 доляраў) і даверанасці, каб таварыства прадстаўляла ягоныя інтарэсы ў судзе.

Адпаведныя формы былі надрукаваны ў рэгіянальнай прэсе. Калі суд задаволіць пазоў, гэта разарыць вытворцаў тыгуну. «Папяры» — апошні прадукт з тых, што прадаюцца ў цэнтральных краінах, які пры ўжыванні «гэдона з інструкцыяй» выклікае рак! — абураонца

прыхільнікі здаровага ладу. Яны прыводзяць прыклад ЗША, дзе тыгуневыя канцэрны адпіваюць мільярды доляраў у фонд, які ідзе на лячэнне хвароб, выкліканых паленнем.

Украіна: пражытчы мінімум

Парламэнт Украіны перадолеў вета прэзыдэнта Кучмы на павышэнне пражытчага мінімуму на 70 гривень — да 432 гривен (былы за 80 доляраў).

АП, МБ; gazeta.pl, korrespondent.net

Развагі каля кальскі

Як выхоўцаць дзіця і пры гэтым належаць сабе, захаваць свае сацыяльныя ролі? Адказы шукае маладая мама Тацяна Шчайрук.

Маналёг першы: адвага

Як мы рэагуем на звязуленыне ў нашым жыцці немаўліці?

Зрэшты, што такое — наша жыццё? Што ў ім самое значнае і ці гатовы мы чымсьці ахвяраўцаць дзеля малога?

Адна маг знаемая ўзяла шлюб адразу пасля школы, закахаўшыся ў старэйшага на дзесяц гадоў мужчыну. Аднак здарылася трагедыя — памерла малое. А тут яшчэ муж пачаў раўнаваць, і хоць хутка звязвалася другое дзіця, жанчына вирнулася да бацькоў. Давялося пачынаць з нуля. Адукацыі, апрача школьнай, нікай, працы таксама. Але яна рэалізавала сваю даўнюю мару, паступіла ў інстытут на эстраднае аддзяленне. Было нялёгка — па ўзроўніце выходзіла старэйшая за ўсіх аднакурснікай. Да яе ставілі з усмешкай: куды ўжо, маўляў, табе? Але яна аказалася моцнай натурой. Вучылася, увесе час падпрацуўвала, і дзіцем увесе час займалася, а потым зъехала ў Маскву — далей працаўцаць, вучыцца. Марыць здымамца ў кіно. Спадзяюся, што ўсё ў яе ўдаша.

Другая маг сяброўка таксама рана выйшла замуж. Амаль дзесяць гадоў з мужам і думама дзесяткі туліліся ў пакойчыку ў дэзвюхпакаёвай кватэры разам зь дзядзім. Яна і вучылася, і мужу працаўцаць дапамагала. Колкі гадоў таму перабралася ў двухпавярховы катэдж пад горадам, дзе нават ёсьць кафінат, гасцініца з камінам ды басейн на дварэ. Сяброўка выглядае шчасліўай — і жонкай, і маші — і машы пра трэцяе дзіцё.

Але ёсьць сярод маіх знаемых і сем'і, якія жывуць «дзеля сябе».

Забавы, рэстараны, тусоўкі. З раціні яны зарабляюць гроши, а ўчэвары — расслабляючыца. Па-

гаварыць зь імі можна хіба пра

дыльты, саўні, касметычныя салёны, трэнажорныя залі, пра паездкі на мора, адзененне ды ўпрыгожынні. Пря ўсё, акрамя дзяцей.

Заводзіць размову, у іх робіца абыяквы выгляд: «Мы яшчэ маладыя — пасыплем», «Няма асобнай кватэры», «Шкада цікавай працы» альбо наагул «А на-вонта?».

Дзеці на ўпісваюцца ў іх уладкаване кола жыцця, у якім прысутнічае страх штосці згубіць. А можа папросту ў іх няма здольнасці і адвагі ўзяць на сібе адказнасць... перадусім за ўласнае жыццё.

Са звязуленынем дзіцці звязулецца пачуццё адказнасці. А ты толькі потым і чакаеш сустэрэзы з гэтай вельмі сымпатичнай асобай і думаеш пра тое, як яна цябе ўспрымае. І чым больш расцеце твае пачуццё любові, tym больш будзе старацца жыць дзяля яе.

А ўсе страхі, паверце, перадольныя — і гроши можна за-

рабіць, і кватэру звязаць, дый час на самаудакуцьню заўжды знойдзеца.

Дадайце сюды радасную ўсымешку, якая звязулецца, калі вы назіраесце за вাশым прыгожым «гномікам», шмат новых уражанняў — і выйдзе партрэт чісласцілава, упўненага ў сваіх сілах чалавека ў атачэнні здоровеных дзетак.

Маналёг другі: інтуйцыя

Вось і заснула мae дзіцятка. Таму ёсьце нейкі час падумыца пра наўны з ім узаемадносіны.

Дарослыя часцей за ўсё выхоўваюцца дзіцця «пад сябе». Яны лічачь, што лепей ведаюць, калі і што трэба рабіць, і таму вельмі часта пачынаюць абмажкоўваць дзяцей.

Перш за ўсё, кожная мама павінна памяціць, што яе дзіця не такое, як яна, і не такое, як другія дзеці. Маці трэба наўвіцыца «не замінанца».

Апроч таго, у кожнай жанчыны ёсьць інтуйцыя, якая дапаможа знаісьці адказ на любое пытанье. Тым больш гэта патрэбна ў становішчы, калі баўбулі тлумачаць «па-свойму», сяброўкі — па-свойму, дактары — па-свойму. Напрыклад, у пытанні, ці доўга працягваць карміць дзяця? Кожная мама вырашае сама. Прычым, на жаль, як сабе зручней, часам забываючыся, што, можа, у гэты момант яе дзіця выходзіць на новы ўзроўень разумення жыцця і

дактары... З імі найцяжэй. Літаральна кожны мае свой пункт гледжання і на тое, як карміць, і з чаго пачынаць прыкорм.

Вось маладой маці тут і спартрбіцца якраз тая інтуйцыя.

Але і з унутраным «» таксама галоўнае не памыліцца. Перш чым вырашыць, ці сказаць «німожна», трэба спачатку прыслухацца да сябе, да сваіх пачуць-

рэчаў... Вось адчуць, наколькі такі момант ёсьць каштоўным, і дапамагае наша інтуйцыя.

Маналёг трэці: увага

Для немаўлішіх самае важнае — гэта быць побач з маці, адчуваць яе ціплю, любоў, увагу. Маці ў гэты час адыхаўці ад усіх сацыяльных ролей і ўжо не належыць сабе. Адна справа, калі ты не абняжараць працай, вучобай, ды яшчэ ёсьць побач баўбулі.

Ці ёсьць прыклад мусульманскага ўсходу. У раздзельнікі разам са мной у палаце ляжалі аўганка Лайлі. Уе нарадзілася дзяўчынка, і кабета ўвесе час пытала ў мяне, што зь ей рабіць. Я вельмі дзівілася: «У цёбе — трэцяе дзіцця, ты павінна ведаць пра ўсё лепей за мяне». Яна і раслумчыла, што згодна з іх традыцыямі парадзіха на працівнага сарака даён аўгандзе сліў і ўвогуле не займаецца дзіцем. Яго прыносяць толькі карміць. Таму даглядай і рабіт ўсё астаратне на дому маці са съвякрухай.

Напрыклад, вы прачыгталі ў кнізе, які павінен быць рэжым дня, і цяпер вашай дачцэ (шынку) трэба спаць, але яна (ён) нечым вельмі засяроджана занята. Якое выйсце з гэтай ситуацыі? Варта спыніць захаплільны працэс ці дача магчымасцю дагуляць? Кожная маці вырашае сама. Прычым, на жаль, як сабе зручней, часам забываючыся, што, можа, у гэты момант яе дзіця выходзіць на новы ўзроўень разумення жыцця.

Але ў нас не Аўгандстан. Трэба ўпраўляцца самому. Безумоўна, вельмі цяжка, перадусім маральна. Такой жанчыне, акрамя ролі маці да жонкі, трэба быць яшчэ і дачкай, і сяброўкай, і прафесіяналам, ды наагул трэба заставацца проста прыгожай жанчынай.

А як ўсе пасыпець? Адны мае знаемыя вырашылі проблему, наянішы няніку, якаяробіць усю

працу, набывае працукты, гатуе і гуляе з дзіцем на дварэ. Такім чынам, звязулецца шмат лішніага часу.

Іншыя адночы дзяцей у прыватны садок, здараеца, што муж біярэ адпачынок на дэлідзе малога, і тады жанчына не «выпадае» з сацыяльнага кола. Але ў такіх вырашальнікі ёсьць значныя мінусы. І галоўны з іх — маці мала бавіць часу са сваім дзіцем.

Мая сяброўка знайшла выход: яна па гадзінах распісвала, калі ёй што зрабіць трэба. Трэба наўвіцыца вылічнік, і бачыць як далёкую, так і блізкую перспэктыву. І на трэба ўпішыць у адчай, калі вы ў зделце зрабіце тое, што заплінавалі. Першы крок заўсёды цяжкі. А потым ужо галоўнае не спыніцца.

КОШТЫ

На платныя прыватныя абвесткі (для прыватных асобаў) на стар. 16

Рэкламныя расцінкі:

— да 20 словам (тэксты модуля) — 4100 руб.

За кожны наступны 20 словам (тексты модуля) — 4000 руб.

Абвесткі палітчнага характеру і ад грамадскіх

организаций аплічаваныя паводле рэкламных расцінкаў для камэрцыйных абвестак.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, трэба паказаць гроши праз пошту на рэкомендатару. УНП 101115521. Радакція газеты «Наша Ніва», вул. Калектарная, 11. Р/р 301521200012 у МГД ААТ «Белнвестбанк», кор. 764.

На зваротным баку бланку паштога праца-

зу — для пісомовых паведамленій — запісваецца дакладна й чыткоўка тэкст

абвесткі, телефон для суязі і абавязковая да-

даўдзіца сказаць: «За рэкламныя паслугі».

Даведкі праз т. (017) 284-73-29

Ленін-выхваліцель

Расея на парозе ХХІ ст. пакутліва, марудна, але развіталася са свай камуністичнай ракайкай, у якой працьдзела востом дзясяткай гадоў. Нашгучна, незвартна. Ціпер словаў «Расея» і «балышавізм» ужо не тоесныя. На зымену, гэтаксама пакутліва й марудна, прыходзіць нешта іншае, акрэсліць якое я не бірусь. Але відавочна, Ленін — ужо не нацыяналісты расейскі герой. І ягоны маўзалей сёньня — адна турыстычная забудка. Недарэмана аднады выксаці адносна яго лёсу. Мяркуючы па расейскіх мэдзяных сёньнях, Ленін — грызы харызматыкі, які закліп парадамі наўночыа Расея, замардываў мільёны людзей і скраціў іх тэрторыю. Такім чынам, бачаныя жылое ролі ў расейскай гісторыі пакрысе набывае цалкам іншае трактаванне, чым тое, што існавала за саветамі.

А хто ж такі Ленін з беларускага гледзішча? Пытанне зусім няпростое для нас, тых, хто па-ранейшаму жыве ў полі культуры, наскроў пра-сякнутага духам саветызму і некрэтычнага стаўлення да камуністичнай спадчыны. Мы жывем у тым савым съедамасным асяродку, што быў тут і да «перастроікі».

Ленін, наспৰак домыслам ахвочных гісторыкіў, у Беларусі ніколі не быў (у адрозненіі ад цара Мікалая II, напрыйклад). Аднаведна, ягонае стаўленне да нас фармавалася пераважна з літаратуры і пісьменніцтва. Напрыклад, зь ніямецкіх газет, якія ён чытаў у кавярнях на эміграцыі. Прыпушчаю, што гэтася стаўленне Леніна было скажоным. Акурат на гады ягонае эміграцыі ў бургундзе заклатоныя дзеінасці прыпаде нечуваны ўзылт Беларусчыны. Па-напаму выдавалася ўжо колькі ізбрэдкаў, пашыралася кніжніцтва, паўстаў драматычны тэатр. Беларусь гуртаваліся па ўласных арганізаціях і партыях. Маштаб гэтага руху зонку выгляджаў куды большым, чым тут зьявіліся. Аднаведна, прыступіўши да развалу імперыі, Ленін вырышыў: «Леній перасцаліць, чым недасцаліць», — і на карысць Беларусі.

У сваім артыкуле «Крытычныя нататкі паводле нацыянальнага пытання» ў 1913 г. ён пісаў: «Прагрэсіўныя зыўліцеці абуджэнне масаў ад федаляція сыячыкі, іншая барапыба супраць усялякага прыгнёту, за суверэнісці народу, за суверэнісці нації. Адсюль безумоўная абавязанасць марксіста адстойваць самі рапчуны демакратызму ў ўсіх галінах нацыянальнага пытання...». Гэта было нападвесці, рап-

дыкальных зъменаў use зўрепейскай гісторыі. А вось ужо напірэдадні самога бальшавіцкага перавароту, у каstryчніку 1917 г., ён піша: «Нацыянальнае й аграрнае пытанні — гэта карэнныя пытанні для дробнабуржуазных масаў Расеі ў цяперашні час. (...) Праletaryi адзіны можа весьці барапыбу на абедвух пытаннях, ... бо упершыню масы сустрэлі б не бязылічны прыгнёт сяяні панам, якія царызму, ... а гарачае спачуванне, доказана ў справе, неадкладнай й рэвалюцыйнай заходах супраць памешчыку, неадкладнай аднаўленчы поўнае славы для Фінляндіі, Беларусі, для мусульманаў і г.д.». Гэткім чынам, ужо напірэдадні «кастрацыйнік» прайвалаў! Ленін запрограмаваў стварэнне беларускага апрычонае дзяржаўнасці. А праз гуны час паслыядоўна адстойваў яе на практыцы.

Урэшце, сама ідэя поўнае беларускага незалежнасці й Дзень Волі сталі магчымымі ў выніку найпершага бальшавіцкага перавароту 1917 г. і рэвалюцыйнага тэрору, якога жахнуўся ўсе народы. Многія сучаснікі менавіта ў гэтых бачылі прычыну імкілавага пашырэння ідэі незалежнасці Беларусі, што бачылася альтэрнатывай хаосу.

А па-другое, замірэнне Леніна зъ немцамі ды іхнімі хаўрусыкамі ў сакавіку 1918 г. само па сабе пакіда-

Каб Ленін ня кінӯ Расеі ў крывавы колазварот рэвалюцыі, беларусаў чакаў бы лёс наших братоў на Смаленшчыне.

ла беларусам правна на самавызначынне: «Для візначеных абласцей з' іх ранейшай прыналежнасці Расеі не будзе вынікаць анякіх абіанціў у дачыненні да Расеі». У том міжасе ю пастула БНР. Расея ленінскай пакіданія Беларусь на вытвар лесу. Невыпадкова ўжо ад тэх пары на акупаваным немцамі тэрыторыі на вачах паўсталі беларускіе шкільніцы, загчали беларускія казаніўшы ў съяўнікі, завіравалі грамадзкае жыццё. Неймаверна, каб гэта склаўся беларускі лёс за царом пі за часамі Керанскага.

Разам з тым масы беларускіх бежанцаў і разагітаваных палітыкамі жайнеру на мяракамі лёгкага паднадзелу пад улічлівую съядомасе беларус-

ідэі сацыяльнае роўнасці, закінутыя паплечнікамі Леніна ў беларускую ніву, ліквідавалі станавы, а ўрэшце й непераадольны маёмы падзел паміж беларусамі. Да 1991 г. беларусы сталі кансанціраваным народам.

кае інтэлігенцыі й уяўгваліся ў працэс будавання ўласнае сацыялістычнай дзяржавы — БССР. Менавіта Ленін адстойваў перад паплечнікамі ідэю поўнае незалежнасці савецкіх рэспублік, востра крытыкуючы стаўлінскую «аўтакамізацию». На жывенскіх пленему Політбюро ЦК Сталін працанаваў савецкім рэспублікам уяўсці ў склад Расеі на правах аўтакамізі. ЦК Камітэту Беларусі быў супраць (!) і выказаўся за захаваныне існуючага статуту. Ленін неадкладна піша ліст у Політбюро «Аб утварэнні СССР», у якім падкрэсьлівае, што РСФСР павінна признаць сабе раўнапраўнай з іншымі рэспублікамі і «разам і нароўні з усімі» уяўсці ў новы слоў.

У пыдліцы, адрасаванай Каменеўу, у каstryчніку 1922 г. Ленін піша: «Г.Каменеў! Вялікарасейску шавінізму аблігчыло бой не на жыццё, а на смерць!». У выніку такога рапушыці Ленін ў 1922 годзе падчыстаў насамрэч фармальна раўнапраўныя саюз Беларусі, Расеі, Украіны і Закаўказзія з правам вольнага выхаду з СССР кожнага з суб'ектаў.

Такім чынам, можна канстатаваць: каб Уладзімер Ульянав ўнізіўшы падзілті Расеі ў іні кінӯ бы яс Урэшце колазварот рэвалюцыі ў войнау, справа нацыянальнага вызвалення беларусу была б амаль немагчыма. Ва ўмовах адноснае дэмакраты ѹлібралізму бальшышыно беларусу пакрыске напачтава бы лёс напыні братоў на Смаленшчыне! І Бранічын, дзе беларускія саветы не знайсілі Ѹз літарыю ўдзені. Кола съядомасе беларучынікам было звужана да неправастаўнага асьветнага-культурных асяродку аматараў, дысплінса расеянскіх на пабараўнікі. Каб на лініі ўнітарнага аўтарата, з паходам на Варшаву ў 1920 г., каб не бальшавіцкі тэрор, каб не бязбожныя перасылед верніку, на беларускіх масаў захоўваўся б сантымент да Расеі, нават і бальшавіцкай. Сам

АНДРЭЙ ЛЯКЕВІЧ

факт існавання ўласнае савецкае дзяржавы беларусу быў да амаль немагчым. Ва ўмовах адноснае дэмакраты ѹлібралізму бальшышыно беларусу пакрыске напачтава бы лёс напыні братоў на Смаленшчыне! І Бранічын, дзе беларускія саветы не знайсілі Ѹз літарыю ўдзені. Кола съядомасе беларучынікам было звужана да неправастаўнага асьветнага-культурных асяродку аматараў, дысплінса расеянскіх на пабараўнікі. Каб на лініі ўнітарнага аўтарата, з паходам на Варшаву ў 1920 г., каб не бальшавіцкі тэрор, каб не бязбожныя перасылед верніку, на беларускіх масаў захоўваўся б сантымент да Расеі, нават і бальшавіцкай. Сам

грамадзянскае вайны, якую развязаў быв Ленін у Расеі, амінула ягона высыпка інтэлігенцыі ў 1922 г., расстрэлы закладнікаў і г.д. Тому, зважаючы на рэаліі беларускага гісторыя 1917—1924 г., та бок да съмерці Леніна, варта зазначыць, што ягона ролі Ѹзварэнні напас дзяржавы беларусаў, сацыяльнага разьвіція.

Цікава, што менавіта на гэты прамыяд, напас гісторыі прыпадае, росківаша нашае мастацкага культуры, пашаўства ўнікальных феномен Віцебску. Наўрад ці гэта было да магчымым пры татальных рэпресіяў. Тому не выпадкова БССР на дойгія гады была ідэалічным узорам для Захоплення Беларусі. Тому ѿ ды сёнянія беларусы не могуць вычуваць чырые непрыязнансці да Леніна. А байдз, і не павінны.

Гары Куманецкі

Нас амінула самая жорсткая бі

з

АПЫТАНЬНЕ «НН»

Што такое Ленін

Працяг са старонкі 2.

прыклад Сталіну, — кажа Наста. — Ён зрабіў ёні, але па іншім я глядзела прыкольным фільм: сплясунты, валютчыкі... жывенка так». Помнік Наста прашанце пакінцү, «калі яны ня кідаюцца ѿ воўчи». А лепш іх перапілавіць у трактары, лавачкі і ліхтары.

Систра Насты Хрысьціна вучыцца ѻ дзяяўнай клясы расейскамураднай гімназіі ѻ Заводскім раёне (яна кажа, што ѿ бальшавіцкай клясе вучыцца поўныя лахі і ражоча). Ленін Хрысьціні падабаецца «кік мужчына». Яна ня ведае, што ён быў «круты». Ён тыпу быў бальшавік, але ѿ душы яму гэта ня трэба

было», — кажа Хрысціна. Для Беларусі ён рабіў толькі добрае, «выхаваў толькі добрая ўказы і дзікрэты». Помнік Хрысьціна разбурця на рапць: «Хай стаяць. Усё ж Ленін ёсьць Ленін. Ён быў быльшы за народ, чым усе астатні, хто з' ім жыў». Крыху падумашы, Хрысьціна вырашае, што помнік траба вы色泽ыці ѿ адно месец і адкрыці там фан-клуб Леніна.

Алег з другога курсу БДУР лічыў, што Ленін — філэз, для Беларусі зрабіў шмат добрага, «гэты чалавечак реальна мысліў, іншаки, чым астатні, і для народу». Помнік Алег зъвезд быў у грандэйсэні парк.

Аnton, другауксінік з журфаку, лічыць, што «Ленін — гэта чалавек, які «кругробіў» Ра-сюю, самага не жадаючы, перавеў яе ў камен-

ны век». Для Беларусі Ленін таксама рабіў толькі кепіс, але што — Антон ня паміг. «А помнікі ніхай стаяць, мачекі з надписам «СССР» таксама ніхадуна быў ѿ мэдзе, а гэта з таго, што яны ёсьць сёньня. Ідэі саціяльнае роўнасці, закінутыя паплечнікамі Леніна ѻ беларускую гісторыя 1917—1924 г., та бок да съмерці Леніна, варта зазначыць, што ягона ролі Ѹзварэнні напас дзяржавы беларусаў, сацыяльнага разьвіція.

з

крайнік СССР, лысы з казылінай барадой. Зрабіў білы кепіс, чаго кепіснага — ніякія. Замест яго помнікаў траба пайсоль наставнікі помнікаў Скарыну.

Дзе сястра Таня вучыцца на журфаку, на другім курсе. Толкам для Беларусі нічога Ленін не рабіў. Помнік траба пакінцү адзін, ды гісторыя астатнія паздымайць.

Для Андрыя з пятага курсу падагагічнага ўніверсітэта Ленін — адзін з савецкіх лідараў, віялікага розуму, але малога начынчы. З помнікаў, лічыць Андрыэй, траба сыядавацца. Размалёўваць яго, рабіць з ім ізворманы, каб выкаіць адрваротнае стаўленне, чым тое, на якое разычталася пры ўз্যядзені.

Тэда Лі

Як глядзеў на Леніна беларускі марксіст Антон Луцкевіч?

Цвёрда засвоіўшы з тэорыі Карла Маркса яе эвалюцыйную сутнасць, ён ведаў, што сацыялізм немагчымы без адпаведнага ўзроўню развіцця прадукцыйных сілаў грамадства і ўзроўню культуры працоўных класаў. Другі бок у марксізме (дакладней — у палітычнай практицы ранняга марксізму), тое, што Эдуард Бэрнштайн назваў элемэнтамі блянкізму, А.Луцкевіч ігнараваў. Затое блянкізм (і пра гэта пісаў Георгі Пляханau) у якасці марксізму паднеслы бальшавікі на чале з Ленінам. Каstryчнікі пераварот, учынены імі, пярэзыў самому духу марксізму, не вынікаў з яго, быў насыльным пладом, спароджаным вялікай наўальнай цэнзурай — сусветнаю вайною. Луцкевіч быў адным з марксістамі, якія звязалі ўлагу на тое, што каstryчнікі пераварот на ёсьць наступствам «закончанае гаспадарчага эвалюцыі». Вітаючы НЭП і нацыянальную палітыку, распрацаваную Ленінам на пачатку 1920-х, Луцкевіч ужо сумніваўся ў дайгавечнасці і сацыяльнай палітычнай эксперыменту, ініцыяванага бальшавікамі, і самога СССР, бо яны не былі ўнікам эканамічнай, культурнай і дзяржаўнай-прававой эвалюцыі. Ягоны артыкул «Вялікі эксперыменттар» можна паставіць у адзін шэраг з працамі Карла Каўцкага і Розы Люксембург, у якіх таксама неаптымістычна вымалёўваліся перспектывы савецкага рэжыму. Есьць у Луцкевіча і праца «Дзве дарогі», таксама напісаная на пачатку 1924 г. — адразу пасля смерці прэзыдэнта ЗША Вудры Ўілсана. Луцкевіч парайоўвае падыход двух выдатных дзеячоў да нацыянальнага пытання і адзначае, што Ленін і Ўілсан ішлі да аднае мэты дзіўюма рознымі дарогамі. Цікава адзначыць, што праз дзесяткі гадоў практична да тae ж высновы прыйшоў і адзін з самых прыкметных марксісткіх сацыялістік і эканамістамі нашага часу Імануэль Валерстайн. І апошнje. Калі ў 1929 г. Сталін пачаў сваю «эрвалюцию зверху», якая цалкам адмаўляла ленінскі «агарна-калератыўны сацыялізм» і нацыянальную праграму, Луцкевіч стаНЕ жорсткім крытыкам гэтага курсу. А НЭП і задуму СССР як саюзу раўнаправных рэспублік будзе называць геніяльнымі ідэямі Леніна. Калі чытаеш Луцкевіча, ды ты выносиш думку: калі б гэтая палітыка праводзілася бальшавікамі ў 1918 г., Луцкевіч перайшоў бы на іх бок. Зрэшты, ён сам прызнаваўся, што ў 1918 г. гатовы быў увесыці ў БНР савецкую канстытуцыю пры ўмове прызнання самастойнасці Рэспублікі.

Анатоль Сідарэвіч

«Вялікі эксперыменттар»

АНТОН ЛУЦКЕВІЧ

Памэр Ленін...

Памэр «вялікі эксперыменттар», памер чалавек, які адважкіўся павяліць народны масы бязъмежнае Расейскай працэсіяй і найкастраційнай дарогай да сацыяльных эвалюцыяў.

Так многа ўсюдых гаворыцца аб сацыяльнай рэвалюцыі! Сацыялісты гаворыць аб ей як аб далёкім, але іхўхільным дні «вялікай расплаты», калі работнікі ўзягі съвету возьмуть у свае рукі вытвар іх жа ўласнасці — усю прымасылісту, абартоўшы съвестную завірку. І там, дзе ўлада манарха, як у Расей, на пагляд, была найпачнішай, дзе яна найбольш розкі разходзілася з вымогамі новага юзыцы, што зарыдалася і бурпала ўжо ў гунты народнай, — там развал манархіі адбываўся ў найбольш розкай, найбільш катастрофічнай форме.

А дадзенасць з развалам царыцы ў Расей, Нямеччыне, Аўстрый — пачынаючы развал і саміх гэлікічных дзяржаваў. Наперадзе ўсіх і тут ізде Расея, стаўшася «астрагам нарадаў», паніволеных сліпай аружжа. І адзін з адных вызваленых народы выходзіць з гэлага астрогу — дзеля самастойнага, на адной ноге залежнага дзяржаўнага жыцця.

Мімаволі думка наша зварачаецца назад — да таго вялікага ў гісторыі ўсіх народоў маменту, дзе якога ўгодкі якога выпадаюць селета: да маменту выбуху сусветнай вайны.

Наперадзіні гэтага маменту ўлада расейскага цара здавалася такою магутнай, моц Расейскіх дзяржав — такою нязлонай, што нават найбільш гарачыя рэвалюцыяністы і незалежнікі спасярод «народцаў» працівіліся сабе маміт рэвалюцыі і вызваленія паніволеных народоў яшчэ дужа-дужа далёкі. Даў пры нармальным ходзе выпадаў такі пагляд быў, безумоўна, абаснаваны. Але вясінна наўальніца перавирнула ўсё ўверх дном, і то, на што нармальная трэба б было чакаць, дзясяткі гадоў, адбылося за трэћыя вясінныя гады...

Такая наўальніца працяла на наўальных вачох над усенькім съветам, устрошы яго да самых фундаментаў. У сувязі з сусветнай вайной начало валицца тое, што пры нармальных варунках яшчэ доўгія гады павінна было «дасыяваць». У першыя чацроў начала валицца

манархіі: манархічна ўлада, абацтва на волі адзінкі — «памаршніка божага», — ужо дайно перажыла тэя часы, калі дзея тых іншых прычын існаванье як еб'екту было апраўдана. Як дасылічы і нават пераслэпіць пад, яна і павінна была першай стацца ахвярай сусветнай завіркі. І там, дзе ўлада манарха, як у Расей, на пагляд, была найпачнішай, дзе яна найбольш розкі разходзілася з вымогамі новага юзыцы, што зарыдалася і бурпала ўжо ў гунты народнай, — там развал манархіі адбываўся ў найбольш розкай, найбільш катастрофічнай форме.

А дадзенасць з развалам царыцы ў Расей, Нямеччыне, Аўстрый — пачынаючы развал і саміх гэлікічных дзяржаваў. Наперадзе ўсіх і тут ізде Расея, стаўшася «астрагам нарадаў», паніволеных сліпай аружжа. І адзін з адных вызваленых народы выходзіць з гэлага астрогу — дзеля самастойнага, на адной ноге залежнага дзяржаўнага жыцця.

Мімаволі думка наша зварачаецца назад — да таго вялікага ў гісторыі ўсіх народоў маменту, дзе якога ўгодкі якога выпадаюць селета: да маменту выбуху сусветнай вайны.

Наперадзіні гэтага маменту ўлада расейскага цара здавалася такою магутнай, моц Расейскіх дзяржав — такою нязлонай, што нават найбільш гарачыя рэвалюцыяністы і незалежнікі спасярод «народцаў» працівіліся сабе маміт рэвалюцыі і вызваленія паніволеных народоў яшчэ дужа-дужа далёкі. Даў пры нармальным ходзе выпадаў такі пагляд быў, безумоўна, абаснаваны. Але вясінна наўальніца перавирнула ўсё ўверх дном, і то, на што нармальная трэба б было чакаць, дзясяткі гадоў, адбылося за трэћыя вясінныя гады...

Такая наўальніца працяла на наўальных вачох над усенькім съветам, устрошы яго да самых фундаментаў. У сувязі з сусветнай вайной начало валицца тое, што пры нармальных варунках яшчэ доўгія гады павінна было «дасыяваць». Эвалюцыізм у палітычнай дзяржаўнай жыцці як быццам бланкрутаў. Вайна, узварушыўшы да дна

ўсё жыццё нарадаў, далёка і не-магчыма зрабіла блізкім і магчымым.

Але вайна закранула на топкі палітычна-дзяржаўнае жыццё: яна аслабіла жорсткі ўстрасціну эканамічнымі асновамі жыцця ваюючых і нават іншуральных гаспадарстваў, яна выгунула на першы плян пытганы сацыяльнага характару. А лёгкасць, з якою адбываўся імпульс пад палітычных рэвалюцыяў, збудзіла сярод рэвалюцыяністкія і прапагандыстычныя групы. Но гэтага другага рэвалюцыяў, якія аказалася рэвалюцыяй палітычнай?

І вось знайшліся людзі, якія пас-

як бы жыццё яго не развязала, съслед вялікага расейскага эксперыменту ніколі не загіне ў гісторыі змагання Працы людзкое за вызваленіне з-пад улады Капіталау. Ужо гэта адно ўвекавечвае імя Пеніна.

таваніўлі зрабіць спробу: з'ядзельніці цэнтру, у нашы дні, ўсё тое, што клясічны марксізм адкладаў на даўнюю будучынну, разглядаючы сацыяльную рэвалюцыю як вынік змаганія гаспадарчага эвалюцыі. Замест адбідуваша з вытваранага вайной хаосу капітальнічай Расею, якая б іншою злазжала капітальнай змаганія расейскай загранічнай эміграцыі? Вось пытаныне, за развязку якога на наўальных вачох адбыла сярод бізнесаўцаў на толькі ў межах Расей, але і на ўсенькім съверсе, дзе ўжо зварухнулася работніцкія масы, збуджаныя чырвонымі заражаніямі з Усходу.

Але як бы жыццё яго не развязала, съслед вялікага расейскага эксперыменту, нават у прыпадку поўнае нязадачы, якія не загіну ў гісторыі змагання Працы людзкое за вызваленіне з-пад улады Капіталау. Ужо гэтага адно ўвекавечвае імя Пеніна як у памяці яго ідэйных спрэцішнікаў, ік ў памяці тых, каго ён меў адвару павялічыць на шляху крывавае барацьбы да аканчальнага і пубічнага вызваленія.

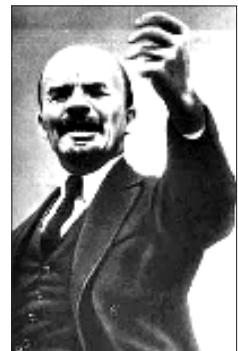
Друкуецца паводле: «Змаганіе», 1924, 27 студзеня, дзе апублікаваны «першыншы бяз подпісу».

www.whitehouse.gov

Помнікі ленінскага культу стаяць побач з адноўленымі хрысціянскімі храмамі. Так у свой час захоўваліся паганская капішчы — нават пасля стагодзьдзяў хрысціянства. Беларусы заўсёды з пашанай ставіліся да бостваў, нават да чужых і зрынутых.

Беларусь — кананічная тэрыторыя ленінізму. Разумесі гэта, калі глядзіш на расцягі, якія звязаліся над праспектам Скарыны ў Менску напярэдадні чарговай гадавіны каstryчніцкага перавароту 1917 году, — 7 лістапада — 84-годзьдзя Вялікай Каstryчніцкай рэвалюцыі». Нават у Расей,

Пашана да чужых

дзе гэтая рэвалюцыя зьяўляецца часткай нацыянальнай гісторыі, дзень 7 лістапада дайно атрымалі новую, вольную ад ідэалёгіі назыву. У Беларусі ж, здаецца, час спыніўся. Але толькі здаецца, бо, каб зразумець фонам з беларускага ленінізму, недастатково звароту толькі да гістарычных підзялітнічных катэгорый. Хаду гісторыі нельза спыніць. Ужо 13 гадоў не існуе Савецкага Саюзу, у беларускіх школах дзесяці вывуаючы зусім іншую гісторыю па іншых падручніках, у якіх ужо ёсьць раздзэлы, прысьвяченыя найноўшай гісторыі — гісторыі незалежнай Беларусі. Ідэалёгія таксама зъмянілася, прычым на дзяржаўным узроўні. Але ва ўсіх Беларусі надалей стаяць на плошчах помнікі Леніну, а вуліцы носяць яго імя. Прычыны жывучасці ленінскіх сымбаліяў — у кульце ягонай асобы, які быў створаны вакол яго, кульце саўратыўніцтва і пубічнага вызваленія.

Савецкія ўлады ад самага пачатку свайго існавання начала вайну супраць рэлігіі, якая, паводле Леніна, зъяўляецца помніком для народу. Бальшавікі разумелі, што недастатково зварота толькі да аканчальнага і пубічнага вызваленія.

Друкуецца паводле: «Змаганіе», 1924, 27 студзеня, дзе апублікаваны «першыншы бяз подпісу».

«Ленін», — думае беларус

ВІТАЛЬ ТАРАС

«Дзеци, хто з вас бачыў Леніна — на фатаграфіі, на партрэце, у кіно?» — пытавацца настайшні ў школнікай.

Вовачка цігне руку:

- Я бачыў, учора ў лесе!
- ???!!!.. Ну і як жа ён выглядаў?

— Ну, такі прыгожы, мажны, з вялізнымі рагамі на галаве...

— Вовачка! Дык можа, гэта быў лось!?

Вовачка (крыху падумашы):

- Мабыць, так».

Гэта толькі адзін з бэзълічны анекдотаў «пра Вовачку». І, бадай, адзіны з анекдотаў, дзе гэты персанаж савецкага фальклёру, так бы мовіць, сутыкаецца са сваім пратэжэ. Так, менавіта пратэжэ, бо гадоў сорак таму, калі гэты анекдот упершынай пачаў зьяўляцца, пад Вовачкам (ня «новым рассейцам» Ваванам — просьба не блысьць) быў запімфраваны правадыр рэвалюцы. Да сапраўднага Леніна Вовачка меў столькі ж дачыненій, колькі герой соры і анекдотаў «пра Васіла Іванавіча» мае дачыненій да рэальнага камдывы, які стаў героем мітаглічнага фільму «Чапаеў».

У гарадзкага фальклёру свае законы. Слыветлаласло анёлак Валодзя Ўльянай, партрэт якога красавіцца на акціўнай зорачы, у анекдотах ператварыўся ў брутальнага хулігана, які лацца матам і можа пры выпадку «трыхнучы» настайшніцу. Гэты спантанна народжаны вобраз, дарочы, куды болі аднавядаў сапраўднаму псыхалагічнаму партрэту Леніна, хоць ягоныя славутыя «расстрельныя» напаткі ў той час яшчэ надзеіна хоўбалаўшы «спізехове».

У 1970-м, калі адзначаўся стагоддзя юбілея Леніна, пропаганда «самага чалавечнага чалавека», відаць, настайкі ўжо ўсіх дастала, што эўфемізмы былі адкінуты і правадыр начаў звязацца ў анекдотах пад сваім імем. Тады нарадзіўся фальклёрны пафарм «Пах Леніна», трохслынны дожак «Ленін заўсёды з намі», «орден Леніна імя ордона Леніні» і г.д. А ў гістарычных анекдотах Ільліч набыў зусім ужо рэальны абрэсць. Напрыклад, у адным зь іх Ленін ласкаў гаварыў «хадакам»: «Э-э, бандэвка, гэта не я мяне — відам да Фелікса Эмунддавіча тэрба».

З таго часу анекдоты пра Вовачку, якія сканчатку меліхарактар неіскай фронды, дайно адварваліся ад пінакаватаў сэнсу, і ціпел наўгад іх хоць адзін чалавек звязаўся іх зі Ленінам. Болыш за тое, анекдоты пра яго выйшлі з моды. Яны не болысі папулярныя ў сучаснай Беларусі, чым, скажам, гістарычныя анекдоты пра Напалеона альбо Аляксандра Македонскага. Ленін як персанаж адсунуўся кудысьці ўглыю нашае сяздомасці, у галіну дзіцячага фальклёру. Адзін журналіст расказаў, як ягоны пінакаводы сын поўзаў па калідоры на «карачак» і пагрозіў рапчу, палаховаў зіўнай ворага: «Я — е-ені! Г-р-р-р!» (Мабыць, хлопчык уяўляў сябе ў той момант

кімсіц накіпталт імока.)

З другога боку, ішоны час здавалася, што і пераемнік Леніна Сталін адсунуўся кудысьці ўглыю гісторыі ды ўспрымаецца новым пакаленнем кімсіц кітапту фарабона Рамзэа III. Абараона Курапатай, аднак, дзе спачываюць парадкты тысячах ахвяраў сталінскага рэжыму — дзядоў сέньнішніх маладых людзей, паказала, што сталінская эпоха ад нас яшчэ зусім блізкая. Не настолькі блізкая, каб анекдоты пра Сталіна, як і пра Леніна, быў надаў папулярныя, але настолькі блізкая, каб памінь аб ёй траба было баразніц. (Жаданые французаў зрабіц мэмарыял паміць напалеонаўскіх жаўнеруў на Біргазіне, напрыклад, не выклікае асаблівых пярчанняў беларускіх уладаў, бо гэта, на іх думку, ня тычыцца сучаснай гісторыі ды ідэалетіі, а вось Курапаты і баразніц за іх вельмі шмат значаць для грамадзкага съяздомасці, і таму рэжым імкненца ўсяляк прынізіц значэннне народнага мэмарыялу.)

Тое, што ілюпчы Незалежнасці ў Менску дагэтуль мае другую назыву, якай ўпрыгожвае станцыю мэтро «Плошча Леніна», як і тое, што на самай плошчы стацьі помнікі правадыру і што падобныя помнікі стацьі у сотнях іншых мясцінках Беларусі, не азначае, быццам сучаснае беларускае кіраўніцтва захоўвае вернасць ідэміям правадыра пралетарскай рэвалюцыі. У гэта не верапаё, мабыць, і стваральнікі падручнікаў па гэтах званіях «дзяржаўны ідэалетік». У каго паверненца язык называецца існуючыя сеіння ў Беларусі грамадзкі лад «дзяржаватуры пралетарскага», а яе прэзыдэнта, скажам, — маркістам?

Угутые, так звануі ідэйна-філозофскую спадчыну Леніна можна выкарыстаць дзеля абрэтування ці апраўдання чаго хочапі. Аптыстыні, якія праводзіліся ў Інтэрнэце, паказваюць, што

АНАРД ІВАНЕНК

Прызнаючы гістарычны дэтэрмінізм, Ленін не жадаў чакаць, пакуль законы гісторыі самі зробяць свою справу, і даў узоры таго, як трэба рыхтаваць рэвалюцию.

адраджэнцы новай хвалі могуць прыгадаць, як яны карысталіся цытатамі зь Леніна наўконт «расейскага павінізу» і «нацыяналізму прыгнечаных нацый» дзеля адстойвання ідэй беларусчыні ў сваіх книгах і дысэртациях. З другога боку, прафесійныя баразьбіты з рэзвінізмам яшчэ больш ахвотна карысталіся ленінскімі працамі, дзе выкіраваўся «буружузы нацыяналізму» і апартоўнізм усялякага роду.

У Леніна можна знайсці цытаты на ўсе выпадкі жыцця. Кожны, хто чытаў яго працы хоць аднойчы мог пераканацца, што клясык марксізму ў лёгкасцю выдаваў чарнае на бела і наадварот — у залежнасці ад палітычнай сітуацыі я патрабуе партыі. Выдатны ангельскі гісторык Тойбін пісаў пра галоўную супяречнасць, якая, на ягоні погляд, адразу кідаеца ў

вочы ў Леніна. З аднаго боку, гэта яго жалезні дэтэрмінізм у гісторыі (перамога пралетарскай рэвалюцыі непазблежаю, бо яна дыктысуе законамі клясавай баражы), адмалуленыя ролі асобы (гісторыю ствараюць масы). А з другога боку — абсалютна нездаданы чакаць, пакуль законы гісторыі самі зробяць сваю справу, не ўспіліваю, проста — шаленая дзеяйнасць, скіраваная на падптурхўянне рэвалюцыі. Тае самае рэвалюцыі, умовы для якой, паводле ранейшых съяздверджанняў Ульянава-Леніна, у Расеі ня высыпелі ці высьпелі найменай у параўнанні з больш прамысловага развітымі краінамі «Эўропы»!

Гістарычных дзеячай апэньваюць, які правіла, не паводле іхных слоў, а паводле спраў. Тое, што Ўладзімер Ульянава з калескага рэгістратара, маладзолатага адваката, які праігрываў адну спраўу за другой, зрабіўся першай асобай у Расеі з паймомітвамі, якія на сынлісі ѹ манархам, гаворыць не аб правильнасці марксісткага мэтаду (тым болей што Ленін абыходзіўся з ім, мякка кажучы, вольні), але ад здолнасцяў Леніна як інтрыганы дыктатара. Бадай, ёсьць яшчэ толькі адзін дзагодзізды, якога можна паставіць побач. Гэта Гітлер. Само па сабе спавяданні ідэй фашызму (калі прызнаць яго філозофій) не птумачыт ўзьлётут Адольф Шыкльгрубера і ягонаі фэномэнальнай папулярнасці ўсіх. Даставака сказаў, што ў суседній зь Нямеччынай Гітлі фашысцкага дыктатуры Мусаліні, пры ўсіх якесцях, не была настолькі крывавай, як гітлерская.

Аптыстыні, якія праводзіліся ў Інтэрнэце, паказваюць, што

часціцай за ўсіх сярод вядомых асобаў мінулага стагодзіздыя ва ўсім сусвіце называюць менавіта Леніна і Гітлера. Справа, відаць, на ўшы тым, што абодвя яны былі майстрамі палітычнай інтрыгі. (Сталін выглядае эліпсонам свайго настайніка — прости ў яго руках апінісу сакратарыят партыі, створанай Ленінам.) Містыка паліга ў тым, што гэтым двум зусім не падобнымі адзін да аднаго людзям з аднолькава насрэднымі, у прынцыпі, здолнасцімі ўдалосці паставіць эўрапейскую цывілізацыю на мяжу зынкенсця. Вядома, што на рабочым стале Леніна ў крамлёўскім кабінэце стаяла бронзавая выява малы з чалавечым чэрапам у руцэ. Выдатны сымбаль зыздрэчэння чалавека, вяртнікія яго да першабытнага стану. Аднак

На рабочым стале Леніна ў крамлёўскім кабінэце стаяла бронзавая выява малы з чалавечым чэрапам у руцэ.

Людзі — не мурашкі, пазбаўленыя свабоды волі. Законы развіцця грамадзтва не вызываюць чалавека ад авбавязку рабіц маральны выбар, хоць людзям так хочацца знайсці таго, хто будзе вырашыць за іх, што ёсьць дабро, а што — зло, — Леніна, Гітлера, Мао.

адкінулі чалавецтва на тычынчадзьдзя назад. Гэта сама чалавецтва добраахвотна пагадзілася стаць і фактычна стала на некалькі дзесяцігодзізды Ѹплянэтай маштаву. Так што ў аднайменным рамане П'ера Буля німа нічога фантатычнага. Мілыні лодзей немагчыма было б баўланіц, калі б яны самі таго не хадзелі, калі б імі не кіравалі жывёльніны інстынкты. Восі самыя трагічны ўрок, які магло бы вынесці чалавецтва са свайгі гісторыі. Магло бы, калі бы было адзінм арганізмам і мела самастойны розум, а не складалася з людзей.

Справа ў тым, што чалавецтва — не мурашкі, дзе мурашкі, пазбаўленыя свабоды волі, выконваюць кожную адведзеную ёй ролю ў адпаведнасці з плянам Усіхвільснія. Законы развіцьця грамадзтва — калі такія насымароч ёсьць — не вызываюць чалавека ад непрыемнага авбавязку рабіц маральны выбар. Гэта страшніна, неймаверна ліжкі авбязак, вось чому людзям так хочацца знайсці таго, хто будзе вырашыць за іх, што ёсьць дабро, а што зло. І яя важна, хто гэта будзе — Ленін, Гітлер, Мао ці нехта яшчэ.

Помнікі Леніну на вуліцах сэньнішніх Беларусі выглядаюць ужо не як атавізм, а як атавізмік. Некаторыя людзі, як вядома, нараджаюцца з хвастом. З дапамогай сучаснай хірургіі хвост лёгка ў бязбольна выдаляецца. Аднак можна і прызывацца да таго, што ў цыце ёсьць хвост, і бессаромна насыць яго не ў пітанах, а наядаваку.

Як заявила наядана старшыня Цэнтральнага спадарыння Ярмоўнікаў Уладзімір на крытыку ў свяю з масавым дэтэрмінізмам галасаваннем ды рознымі іншымі эзататычнымі зывамі накіптал 90-адсоткавай мёкі выбарцаў, у Беларусі ёсьць уласныя традыцыі дэмакратыі. Адна з такіх традыцый, напэўна, паліягае ў тым, каб ганарыца атавізмам.

Вяртаючыся да тэмы савецкіх анекдотаў, якія згадваліся на пачатку, варта прыгадаць яшчэ адзін — з сэрыі «пра Штырліца». Мабыць, менавіта гэты анекдот падказаў за наіхайлікай асацыяцый на звону артыкулу.

Штырліц, гулочкі на лесе (цікава, што па ўсіх анекдотах гаўпітпурмбанфорэр, ён же выведчык Ісаев, авбалаўна нічым не заніты) які заўсёды ў дэбюте ў дэбюте,

— «Філіп», — падумаў Штырліц.

— «Сам ты філіп», — падумаў Міолер.

Цікава, чые гэта вочы глядзяць на нас зь цёмры тэлэскрану?

На лёдзе

ГЕРМАН ГЕСЭ

У тых часы ўсё бачылася мне іншым. Мне было дванаццаць з паловай гадою, і я быў пад уладай страката і разнастайнага съвету хлапечых радасыці і мараў. І вось тады ў першы раз май зьдзіўленай душы адкрыліся затуманеныя далягіды за паветнага і недасяжнага пакуль юнтацца.

Стала такая доўгая і халодная зіма, што нават у нашым Шварцвальдзе рэкі на доўгія тыдні ўкрыліся лёдам. Я не могу забыць таго даўнага пачуцьця страху і захаплення, з якім я ступіў на раку першай марознай раніцы. Рака была вельмі глыбокая, а лёд — такі прырасты, што пад ногамі былі відаць зеленаватая вада, заплещеная ў фантастичныя малюнкі водарасці, а часам трапляліся і цёмныя ценірыбаў.

Большую частку дня я бавіў на лёдзе са сваімі сібрамі. Наши шчокі заўсёды палалі, а руکі сінелі ад холаду; наши сэрцы паўніліся пудоўнай і бяздумнай прагай асаладой і ўzech дзінства ды сілкаваліся энэргійнага мончнага і рytмічнага руху канькі. Мы бегалі, навыверадкі, скакалі, гулялі ў даганялкі, і тыя з нас, хто яшчэ наскучі старомодныя касцянія канькі, якіх прывыкаліся да ботаў шпагатам, былі далёка на самым горыні, канькабежццам. Але ў аднаго, фабрыкантаўага сына, была пара «Галіфаксаў», якія мацаваліся не вароўкай, а рамянімі, і іх можна было адбіць і зьніць да дэльце скунды. З той пары і на доўгія гады слова «Галіфакс» стаяла першым у мaim сілсце жаданьня падарункай на Каліяду, але мне так і не пашэніла іх атрымань. А калі праз дванаццаць год я аднойчы захапіць купіць пару саптады якасцей і добрых канькі, у краме мae жаданьне набыць менавіта «Галіфаксы» сустрэлі з усымешкай і сказалі, што гэта ўстарэлая мадэль і ўжо даўно адна з на самых лепіншых. У той момант я з болем стратці яшчэ адзін кавалак веры ў свае дзіцячыя ідэі.

Больш за ўсё мне падабалася катаца аднаму, часта я не зды-

маў канькі, аж пакуль не становілася зусім цёмна. Я лётаў па лёдзе туды-сюды, мог рагтам спыніцца дзе заўгодна або павярнуць на поўнай хуткасці, а мае віражы зрабілі б гонар любому асу авіяцыі. Многі з маіх сіброву выкарыстоўвалі час на коўзанцы, каб заляпіцца да дзіўчат. У мене дзіўчыкі не было, і пакуль астатнія імкнуліся выглідаць рыцарамі ў вачах дзіўчат, баязьльва і з надзеяй заўхаліся ли я або сымела каталіса парамі, я атрымліваў асалоду ад канькі, леду і пачуцця свабоды ў адзіноце. Для «кавалераў» у мене было толькі спачуваньне і зьдзек. А па словах некаторых са сваіх сіброву я меркаваў аб тым, якія ж, па сутнасці, сумнёўныя былі іх посьпехі.

І вось ужо пры канцы зімы я пачаў школіную навіну, што нядайна напіс «Паўночны жыхар» падалаў на катку Эму Маер. У мене кроў прыліла да галавы ад пачутага. Пацалаваў! Гэта і сапраўды было нешта зусім іншое, чым пустыя размовы і нясьменлья дотыкі, якія дагэтуль лічыліся найвышэйшай узнагародай «кавалерам». Пацалаваў! Гэта быў водгук іншага недасяжнага съвету, падобнага да паху забароненых пладоў, і пра яго пакуль толькі нясьмелья марылі, нешта таемнічае, паэтычнае і напэўнае, яно належала цемнаватага-саладкаватаму і прывабнаму съвету, і ніхто з нас не заводзіў размовы аб гэтым, але ўсе здагадваліся аў яго існаванні — ён быў урүккамі асьветлены казачнымі гісторыямі кахання герояў мінульты часоў, пра якіх нам давадава чытаць у школе. «Паўночны жыхар» быў чатырнадццатагодовы школьнік з Гамбургу, неўядома якім ветрам занесены ў нашы мысіцы, ён быў ды мене ідэалам, а яго слава далёка за сценамі школы не давала мне спакойна спаць. А Эма Маер была, безумоўна, самай прыгожай школьніцай Герберзай — светлаволосая, рухомая, ганарлівая і май аднагодка.

З таго дня я песьць новыя пляны. Падалаўшы дзіўчыну — гэта пераўзыходзіла ўсё мae быўшыя мары: і сама па сабе, і таму, што гэта, пэўна ж, было строга забаронена школьнімі правіламі. І я хутка зразумеў, што пачасныя рыцарства на коўзанцы — май адзінай разлічнай магчымасцьцю. Спачатку, наўкі гэта была магчымыя, я спрабаваў зрабіць болыш прывабнымі свой выгляд. Я начаў стараніца сачыць за сваі прычоскай, чысціцей адзеніні, насоўваў шапку на лоб. Акрамя гэтага, на катку я пачаў вітацица з дзіўчынкамі, і мne здавалася, што яны заўважалі нязвыклую змену ў маіх паводзінах са зьдзіўленнем, але не без сымпатіі.

Намнога складаней аказалася вымавіць першыя словаў, бо да-

Але я, пачыранеўшы, як бурак, зьняў шапку, стаў перад ей на калені і дапамог ей падняцца.

Мы стаялі адно наступніца аднаго напужання і на ў сілах вымавіць што-небудзь. Футра, твар і власны прыгожай дзіўчынкі паралізавалі мене сваёй блізкасцю. Я бесспаслікова прайдымуў прафачэны, усё яшчэ тримаючы ў руках шапку. Рагтам, пакуль мае вочы былі быцьшыми затуманеныя, я мханічна нізка пакланіўся і зблізіўшыся да чынніка вымавіў: «Ці маю я горад?»

Яна нічога не адказала і ўзяла май руку сваім тонкім пальчыкамі, ціплю якіх я адчуваў нават праз пальчаткі, і мы пасхалі. Мне здавалася, што я трапіў у мару. Ад пачуцця щасція, сарамлівасці, цеплыні, жадання і хвялявання я ледзьве мог дыхаць. Мы каталіся разам амаль 15 хвілін. Потым яна вызваліла свае маленкія ручкі, падзякаўвала мене і з'яніці і спакою. Два разы я хутка праехаўся па доўгім катку, халодны вецер і рух былі мне на карысць.

І рагтам пад мостам на поўнай хуткасці я на некага наляїцеў, і мене адкінула ўбок. А на лёдзе сядзела прыгажуня Эма, відавочна, ледзь стрымліваючы крык болі, і з дакорам глядзела на мене. Съвет зажуркыўся перад маймі вачымі.

«Дапамажыце мне падняцца», — гукнула яна сібровукам.

Пераклала Лізавета Космач

МАРЫЯ БАРАДЗІНА

Маленькі сокал

Маё сэрца ў далёкім полі
Пакацілася сонца ў цемрадзь
Мела съмерць мне праклён злагодзіць
А злагодзіў маленькі сокал

Мае коні стрыгуць вушамі
Як блюзнерыла ў скронях горыч
Мая помста чакала часу
Мела съмерць мне праклён злагодзіць

Не ў пару налящала сцюю
І ваўкі чалавечай мовай
На вчэрэ праслі шыра
У адну ноч перасох калодзеж

Урасталі ў зямлю дядзінцы
У касціх нылі косьці продкаў
І укленчыў нам Бог у душах —
Змоўкла вера ў глухіх балатах

Рудазолатам гасьлі пёркі
Ў съветлым храме заходу сонца
Усыхніліся плачкі: мрой
Вольны дух аб далёкіх войнах

Хто адное крыві са мною
Галасіў над майей жалобай
Мела съмерць мне праклён злагодзіць
А злагодзіў маленькі сокал

Чорны хлеб

На съмерць Васіль Быкава

І заплачуща юродныя людзі, і скажуць:
— Збажына не ўрадзіла, як нехта закляў...
Закацілася Хлебная зорка, і Стражнік
Рэшткі літасці Божай за пояс схаваў....

І захапуць дзетак ў дзіравыя коўдры,
Ды на змогучы их вывраць з абдоймай начніц.
І наносця да раны поўных вёдрь
Горкай, бруднай вадзіцы з тутэйшых крыніц.

— Мы ня з тых, хто прасіц сабе ў дар перад
Сымерцю
Лусту чорнай, няхай і чужынскай, зэмлі,
Не глыталі мы дым ад касцей чалавечых
І на бачылі, як арыштанцік роты ішлі.

Мы заклалі свой дух пад съмэрдзючае
срэбра,
З асалодай пайзылі пад знаёмы бізун,
Пад крукі падстайлялі схуднелыя рбрзы —
Мы прывыклі, як дрэва звыкае да струн.

А калі чорным хлебам засывецца сонца,
То каму нам малица, каго нам прасіц
Аб зярнітах на добрых,
Каб дазволілі плакаць, дазволілі жыць?

Май ў апецы сваёй марнатраўнага сына —
Свой народ, што адрынүў бязылітасны дар.
...Ты ідэш пад нябачнай, па боскай
Сыцяжыне,
Пад пшанічную лею падставішы твар.

Эпілёт

Безыменная маці
Сыяе ля цёплай калыскі:
— Над жабрачым блакітам вачэй
Сымерць ляцела ў зязіліны гнёзды...

ГЕРМАН ГЕСЭ (1877—1962) —
нямецка-швайцарскі пісменнік,
Нобелеўскі лаўрэт (1946).
Найславутчайшы яго роман
«Гульня шкляных пэрлай» на
беларускую пераклай Васіль
Сёмуха.

Праца — як наркотык

ФРАНЦ СІЎКО

рафінаванае, патэнтаванае.

***

Каменьчыкі на быстрaku — зіхатлівия, розных адценініў, ажно пырскакою фарбам. А вынігнені з вады — і тут жа страціць вайнасць: куды дзеяніца і стракатасць тая, і бліск. Як з чалавекам ішым: пагутарышні хвіліну другую — і дастатковка, каб расчараўца.

***

У дзея з бабаю завядзенка была: па абедзе — солісткаў-дзвініве гарадзіны. І якая бы пільная ні чакала праца, а і яна тае заўсёднае съесты парушыць, не мага. З часу аднасіндціц, калі селянін адно сабе належай, адмысловая звычка.

***

Праца, як і шмат іншых, накіптал наркотыку можа стаць для чалавека.

У маленчакі вёсачы на Браслаўшчыне на галасы нашы кабета з хаты выходзіць. Сунецца памалу: ногі пакрываеці, іх чохульчыкі слухаюць гаспадыні.

— Як жывіце, бабуля? Ну сімна адной? — пытгаемся

— Ай, скажаце! Карову тримаю, авечак, сывіней — не дадуць засумавіца.

Застыдалася раптам, калена з прыкарольм гноем даланёю прыкрыла.

Восемдзесят трэй старой.

***

Цыганка сярэднях гадоў унаначкі напрасілася. Прыложая, апранутая густоўна. Як ні ўтворвалі легты на канапе — не згадліса, уладкавалася на падлозе. І акурат мацерыны туфлі новыя, напірэдзданы купленыя, на галаве: унеспадзіванай начнай госьці апнуўліся. Маці ўсталі ціхенка, прыбраўца ях быткам незнарок.

— У мене гэтака добра, можа, дварціні пар, — маладыць засмыялася. І дадала: — Бачыце, на на канапе яничко спаць прыланювалі.

— От трэба ж — так я нядобра зрабіла, — маці сібі назаўтра дакарала. — Ай, нядобра!

***

Да чалавека знёмага ў людным месцы памкніўся, каб загаварыць, гляніў зблізу — іні ён зусім. Голаў павінені — дзіва: ён, знаёмы, пыбые па ходніку па прыслеглым баку вуліцы. І назаўтра, утробкі з тым самым месцам, другое такое, толькі з ішым чалавекам, здарыные.

***

Сталага веку падтрыма на плякат «Харе Криціна — піцца жыціні», што на фасадзе будынку месціцца, паказвае не-здаволені:

— Чёрт-те что, по-украински уже пишут!

Другая на пытаныне, што за група скучытніцца на плюшыцы Перамогі ў цэнтры Віцебску, «Тут Победа была» — адказвае.

«Сталіца» вобласці. ХХІ стагодзьдзе.

***

Ні сюды ні туды ў стальн узроўніце без пачуцця самадастатковасці. Стрыжань жа яе — у адуканцы. Маладым часта ітнагурае не, разумеочы, што ў піцца дзялят гэтаксама хочанца жыць, як і двайцца.

***

Хамства, як і куртатасць розуму, бывае трох кшталтаў: зацукранае,

Башка жартаваў: «Як памру — ад могілак яшчэ танціць зачынайце». А съмерці нарада ж байця. Да такой ступені, што, калі памёр стары Данат, у якога кватараўала, паразыніў спачатку ўсе дзъверы, а потым, забыўшыся на міне, немаўля, у збыбы, выбег з хаты.

Калі башка сканаў, памыўшы яго і перарапрануўшы, з систрово і шваграм па спраўах хаўтурных у розных месцы выправіліся. У хане пляменніца 15-гадовая засталася: «Не баялася?» — пытгаемся, варнуўшыся. «Во янич, — паціснула плячыма. — Ён жа не ў май пакоі лижыць».

***

У Адамчыку ў дзёйніках пра слова «зачым» — як кальку з расейскай мовы. А ў нашай мясцовасці яго ў значэнні «чаму» якраз самыя старыя людзі, што на звездзе русіфікаваны, ужываюць. А вось слоў «грэбба» ці «бачыць», хоць струною напініся, і блізка не сустэрнені.

***

Разъвітваючыся зь цяперашнім, хоць мізерную, але съеплем надзею на віратанне да яго будучыні. А яць і на думае віратанца. І, вымкніўшыся на новыя прасыці, адно і маем пічасці, што прыгдадваш яго ды шкадаваць, што гэтак пасынштва і неабачліва пазбліся.

***

Адпаведнасць слова сонсю прадмета і яго прыкмете ў напач мове часам агаломівае нават. У май куточку між Лявонінатам і Другім адзін з татунакіў лілакаў бозу пры пакоях спакон вею юльёвым завецца. Палез у слоўнікі паглядзець, што за колер такі, — нічога не знайшоў. Ды, можа, і да лепшага: хай застаецца так у памяці ды будучым дыялектолагам на ўлешу — юльёвы.

***

Рассейская пастка падчас літспатканіі ў абласційной бібліятэцы:

— Как ваши язык тоchen! Это же придумать такое: галица! Разве сравниш с нашим: бриться! Или вот ешё: шибо! Слюб — слоботься! А то — брак!

Другая затое падчас гэтка ж імпрэзы:

— Ну, не знаю, как там да что, а діалект ваши — російскій.

***

Зь пярэднін рэфэрэндуму 1995-га году выпадак.

Студэнт, дзяўчо зусім, у паўзе між заніткамі падыхаў.

— Мы с родителями из России к вам переехали. Что вы будете делать с та-кими, как мы, если только белорусский останется государственным?

— Вучыць вас будзем.

Рэфэрэндум мінус, экзамэн здела-

Зноў дзяўчо тое самое.

— А мы с родителями за ваш язык проголосовали.

— Чаму?

— А чтобы вас поддержать.

***

У вёсцы майі на вяселле не запрашалі, а «прасті». «Прастыя» — башкі з сватам, а лепш з ўсё, калі і самі маладыя, — доўга сядзелі з гаспадарамі ў найлепшым пакоі, абміркували, што і як будзе падчас урачыстасці. Крым Божа было сунуцца да каго за запрашэннем, хай сабе і за месці да вясельля, у піцціцу. Большасць звычай і прыду-

АНДРЭЙ ІВАНЕНКІ

мачь было для чалавека нельга. Но дзень посны: ні выпіц табе, ні зъесці, ні пагаманіць толкам — от свята!

***

Раз-пораз гвалт наконт прозывішчу на «о». Вось і прыдумаў сабе вэрсю на сучынныне: можа, гэта форма клічніка. Як «коско», «конко», «хвалько» ці «манько», урэшце. Імя ніяменкае, прозвішча ўкраінскае — так і давядзенца ўжо да скону жывым увасабленынем манкуртэва заставацца.

***

Маці на рак хварода. Пасыльня няўдалае (іра тоес не сказаў ёй нічога) апрашы на ўзарынях 55-годзідзе выправілі адніанчыць. Памятаю, стаіла ў кухні, гатавала штосьці да стата. Лыжку мне падада: «Пам'й!» Двумя пальцамі туло пылку ўзяў, бы ад крываўкі ратуючыся, штурнуў у мядніцу з вадою.

Праз колькі часу — у башкі тая самая хварода. Але ўжо страху не было такога перад ей. Зымізарене, панярдінім досьведам прытульены.

Пра сваё і наагул ледзь пасынек падумай: прымігнула — і сплыло. Можа, таму, што пагрозы непасрэдна ўжыццю не ўйдзія.

***

Сашпіталю выпітваючыся, квіток нептандзольнасці атрымаў. А ў им дыягназ — ізўрастнія! Авохі, што на працы падуманьцю? Пасынкуўся да доктаркі па параду. А яна з парогу:

— На «гэўроў» прыйшли выпраўляць?

— Як вы здагадаліся?

— Вельмі проста... Тут такіх, як вы, выпраўляльшчыкаў, — кожны першы.

***

Спрыходы поля, на першым ад съежскі слупе, — бусел із бусыліка за дазору. Праз тры слупы — тры галавы дзіцяціні над гніздом тырчиц. Ледзьве набізіўся да першага — кржыкну дзорца, і ўбоміг, выкончавочы каманду, зьніклі галавы, пахаваліся. Мэтраў з трыста пракроўшчыці, азірнуўся: няма. А пото ж, як загаду не было.

***

На землятрусе на поўначы Афрыкі селянін з аддаленага ад сталіцы рэгіёну з тэлескрэну на ніяўлагу ўладаў да гора лодзкога наракае: не прыхалі, не паглядзелі, не памаглі адзін нічым.

Сваё, тут'ышае, згадалася. Сялянін памерлай амал у вёсакі — тры хаты — увесну пішаніцу ды ячмень, з восені непрыбранных (камбайні калгасія выйдзелі), на пін паліца. А гэта — палова з пасыцідзесяці сotак, паўгаспадаркі сялянскі — і ўсё на зглум, і быццамі трэба так.

— Прыедуць, паглядзін, памогчы, — віскойдзі праз сльзы жартуюць.

— Як выбары пачнущы.

***

Светла, буйгарка, узрупаная прычмалася з гораду: «У сутарэнні касыцёлу Сан-Клемэнці, што побач з Калізэм — магілка Кірылы ды Мятода, ездыце паглядзіце!» Паехаў. Па-буйгарску надпісы братам-азбукарам на магіле, пасэрбску, па-украінску, па-расейску... Усе адзначыліся, апрош вядома каго — беларусаў.

***

Ад XVII стагодзьдзя — усё «отток» у нас нацыянальнае эліты. То ва ўлоніе польскай культуры ды мовы, то расейскай. Сенін зноў сін, «отток». У выданінях адно назывы беларускі, у калідорах рэдакцыйных, у тэатрах — спрэс расейскіна. Аbstаваніі зъмевініцца — прыток будзе. Цыдулкамі, як уціскалі нас за часам «оттока», на водімі тыкі выданыя, пакутнікамі за беларусчыну парабімы. Тыкі, што ў «оттoku» цяпер, — паперадзе ўсіх іншых сыгнам мовы як фундаментальнай каптоўнасці апнуўцца.

***

Плоць нядужае з гадамі, дух — мізарнене. І асуджай тут Белікава за «футлярнае» жыццё. Глянеш іншы раз на сవет — і так захочацца хоць у які «футарал» схавацца.

***

Мова наша бязь мяккага знаку ды падоўжаных зычных — бы сардичнік, на экстравасктулі хвары (удар — пропуск): насенне, насенне, насенне... на сене.

ФРАНЦ СІЎКО нарадзіўся ў 1953 г. у вёсцы Вята на Мёршчыне. Піша прозу, публіцыстыку. Аўтар кніг «З чым прыйдзеш» (1991), «Апошніе падарожжа ў краіну ліваў» (1997), «Удог» (2001), «Ягня ахвярина» (1993), кнікі для дзяцей малодшага школьнага ўзросту «Бялянкі» (2003). Жыве і працуе ў Віцебску.

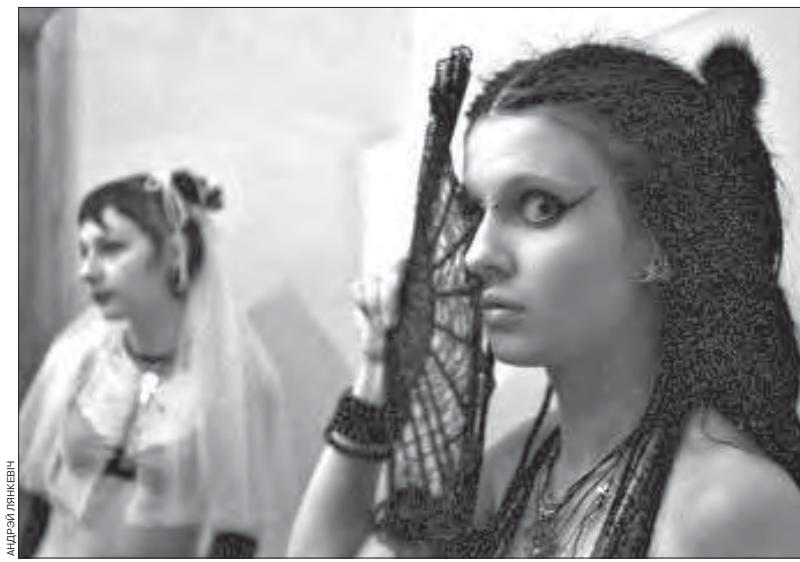
Пра заганы харкатуру творчых людзей модна стала казаць. І так, быццам тых заганы наядунасьць таленту абавязкова гарантуюць.

Лятучы шыбенік

СЯРГЕЙ БАЛАХОНАЎ

Па вайне на савецка-польскай мяжы надаралася ўсякае. Распавядоць, што аднаго разу два савецкія памежнікі падчас вартаўання згледзелі павешанага на дрэве мужчыну. Было пад абед і хлапцы забаяліся, што фармальнасць, звязаны з трупам, перашкодзяць ім своеасобова пад'есці. Без разаг абодва пастанавілі нябожчыка зняць, перанесцы на польскі бок і павесіць там на найбліжэйшым дрэве. Неўзабаве свой абход рабілі два польскіх памежнікі. Кроначы ўзбоч таго дрэва, яны заўважылі мерыца, і адзін звялікім подзівам крыкнуў: «Ну ты бац! Ен зноў вісіць тутака».

Калі ўспомніць некаторыя чарадзейныя казкі з пасечанымі на кавалкі і зваранымі ў катлах ворагамі галоўнага героя, то гэта сага зь ейным стаўленнем да съмерці ўяўница проста дзіцячым лепітаньнем на палінцы.

АНДРЭЙ ЧУЛКЕВІЧ

быткам перад сябрамі. Тыя выказвалі захапленыне. І толькі адзін, абазнаны ў кітайчыне, рассымяяўся ў «тугас пераклаў мудрасць: «Эта жлаба, які николі не дзе чаяўся».

У пляні калізі сага досыль экзатычная. А то, што беларусы паспособства слаба знаеца на столькі ў кітайской, колькі ў ўсходніх мовах, гэта факт. Пра наша жлобства лішні раз казаць яму недастаткова. Тады ён умалёгаў майстра вытатуаваць яшчэ якую-неўбрудзі кітайскую мудрасць. Па вяртаныні дадому хлапец стаў хваліцца сваім на-

высьвятліць, і ў кабіне ейнага МАЗА знайшлі на толькі крыва- вую пляму, але й пару фалянгай пальцаў, якія ўзрупаныя цётка адсабачыла камускі дзьяврымы, прыхапкам іх зачыняючы — не вядомы зламысьлник прости не пасылеў залезы ў кабіну.

Гісторыя на гтулкы жанчынаненавісніцкая, колькі ксэнфобская ў першасным значэнні панятык «кесанфобія» (бязъязычніца). То, што чужынцы (ілгары, ліхадзе, злыя сілы) выкарстоўваюць самыя нестандартныя мэтады, каб зарабіць у сябе сію ахвяру, можна згледзець і ў традыцыйных фальклёраў: ад лісы, што палюе на варон, уданочы з сябе мярдзячыну, да агнявых скрабаў, бліскам якіх чэрці надзяць чалавека ў болота.

Манжэн на дарозе

Нейкая шоўфірка проці ночы ехала са Жлобіна ў Гомель. На дарозе ля Буда-Кашалёва, праста на асфальце, яна ўбачыла чалавечую фігуру. Цёлка тармазнула, скочыла з кабіны і з трымпеньнем рушыла туды. На дарозе ляжак не чалавек, а манжэн. Жанчына адуць наядлае, спалахалася, сігнанула назад у кабіну і памчала на пост ДАІ. Даішнік, да якога жанчына звярнулася, зірну на яе і сказаў: «Вашы племячы перапецаныя ў кроў». Сталі

мужчыны, што стаяць наперадзе. Спачатку дзядзька толькі азираўся на жанчыну ў ейнага сыночка. Безынікова. Тады ён папрасіў матялу спыніць свавольства малога. Яна фанабэрэйста адмовілася, заявіўши, што выхувае сына ў новых, анты-аўтарытарных, традыцыях. Студэнт-паляпук, які ад пачатку ўсе чуў, дастав пакунак сиракашы, раскрыў яго і выль ўзінкавелі фанабэрэй на галаву, прамаўляючы: «І правильн! Мне акурат гэта к выхуваўлі!». «Эты пакунак аплючоўваю!» — усхваліваніе закрыччы дзядзька, уздычна гледзячы на маладзенца.

Антыаўтарытарнае выхаванне з Эўропы насымела завітала ѹ да нас. Але бацькава папруга і мамчы пляскач па аздуку, на жаль, застаюцца ў беларускіх сём'ях найлепшымі спосабамі тлумачэння правілаў паводзін у грамадстве і належнага выканання дзецем іх сацыяльных ролей.

**АДАМ
ГЛЁБУС**

Сучаснікі

1995. Харыган і Амэрыка

Тэлевізійнік Стыў Харыган здымае пра мяне фільм на замову кампаніі CNN. Мы матлемяся па Москве ў аўтобусіку, наладаваным апаратуру. Я не падабаўся Стыву, а ён не падабаеща мнем. На тэлевізіі заўсёды пануе гнітывая атмасфера, да там нікому не падабаецца. Амэрыканец і не хавае свайго адмоўнага стаўлення да мей персоны, што вызывае мяне ад штурчай ветлівасці. «Усе таленітвыя людзі жывуць у Амэрыцы!» — шпурляе Стыў. «Я не жыву ў ЗША, а фільм ты пра мяне здымаеш». — «Калі ты снапраўды таленіты, дык будзеши жыць у Амэрыцы». — «Табе, Стыў, сяючыя пашанавала. Ты размаўляеш з літаратарам, сэздзіш па вялікім горадзе, разважаеш пра Мітчэл і Хэмстата, а зўяту цізе з маскоўскага бюро паштоўца на Каўказ, у Чачнію, да лодарозу, ты будзеши здымаць пра вайну Плоўчані з Пойдніем і ўспамінаць, як было добра са мною ў Москве». — «Усе здолныя людзі жывуць у Амэрыцы». Харыган у гэта верць, бэзумоўна. У яго такая форма веры, такая рэлігія. Я не забыўся, як у дзіцінстве чӯў падобнае: «Самая пачасливія дзеці жывуць у СССР!»

8.07.2004, 23:42

2004. Старая з бананам

«Дзяўчынка на шары», «Дзяўчынка з прысакамі», «Дзяўчынка з голубам»... Такое было. А каб «Старая з бананам»? Не сустракаў падобнага абрэз. «Калі хвалююся, ем банан. Данамагае. А Ві, малады чалавек, што робіце, калі расхвалюеся?» — яна падходзіць да мяне на аўтобусным прыпынку. Сівенская, у вайнянай кофтачцы колеру марской хвалі, з надкусаным бананам на сухенкай руці, падобай да птушынай лапкі. «Прынальніца цыгаруту». — «Расхвалівалася і купіла банан. Хвалююся, бо нікому не патронах. Спадзявалася, што буду патрэбная дзецям, потым глядзела ўнук, зноўку спадзяючыся на ягоную ўздынечасць. Яны ўсё ніяўдзячныя. Ім нецікава, я не жыву, я, пі не жыву... А вы што думаецце пра дзеці і ўнукі?» Ад чаканага адказу на бездакладнае пытанье мяне ратуе ставы телефон, а пазней — аўтобус. Што думаю, што думаю... Думаю, што дзяўчатаць з прысакамі малая хвалююць старыя з банацамі.

9.07.2004, 12:31

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Белавеская пушча. Фотаальбом / Фота Ф.Брабава, П.Кастрама, М.Шарай; Уклад. В.Гардзей; Перакл. з англ. У.Бурлака. — Менск: Літаратура і мастацтва, 2004. — 160 с.: іл. — 3000 ас.

Гардзіенка Н. Беларусы ў Аўстраліі: да гісторыі дыяспары / Прадмова І.Сурвілы. — Менск: Беларускі кнігаиздзор, 2004. — 468 с.: 300 ас. — (Бібліятэка «Бацькаўшчыны»: кн. 3).

Манаграфія распавядыа пра гісторыю стаўленіння і дзейнасць беларускіх асяродкаў у Аўстраліі, асьвяляючы разныя аспекты прысутнасці беларусаў у жыцці тэмтыхшага грамадства, зъмяшчае ўспаміны, вялікія біяграфічныя паказыкі, фатаздымкі. Асобныя раздзедзелы нададзены ролі жанчын у дыяспары. Цана 6 000.

Ельскі А. Выбранае / Уклад. Н.Мазоўкі, У.Казльберку; Пер. з польск. Н.Мазоўкі, У.Казльберку, Г.Кіслёва. — Менск: Беларускі кнігаиздзор, 2004. — 469 с.: іл. — (Беларускі кнігаиздзор, сарыя 2: гісторыка-літаратурная помнікі).

У кнізе сабраны ўсе значныя творы з вялікай гісторыка-літаратурнай спадчы-

ны А.Ельскага, аднаго з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры.

Мароз У. Менск. Старадаўні і мала / Маст. В.Мішанка. — Менск: Міжнародны цэнтр культуры книгі, 2004. — 160 с.: іл. 3 000 ас.

У кнізе ѻзяе аповед аб менскіх вуліцах і праспектах, гісторычных экспускі.

Долготочвіт Б. Адміралы землі Беларускай / Ред. подпілковік В.М.Пастухов. — Менск: УПТ Технопрінт, 2004. — 160 с.: 500 ас.

Даведчына энцыклапедычны зборнік утрымлівае імёны герояў-мараку беларускага паходжаньня.

Лазутка С., Валіконіте И., Гудавіч Э. Первы Літавскі Статут (1529). — Вільня: Marsi Rastai, 2004. — 522 с.: 750 ас.

Федорук А. Старыя сядзібы Брестайшчыны / Ред. Т.Мартыненка. — Менск: БелЭн, 2004. — 576 с.: іл. 1 500 экз.

Апісаныя прысады-дабрэдзяныя дойлідства Барысцайшчынскага краю, гісторыя фармавання і асаўлівасць пляніроўкі сядзіб. Цана 41 000.

Сяргей Лескец

СЯРГЕЙ
БАЛАХОНАЎ
— літаратура.
Аўтар «НН» і
«Arche». Жыве
ў Гомелі.

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Лад сямейны — гэта калі ёсьць два тэлевізёры.

Лазны — месца, дзе можна сустрэць самых гарачых жанчын.

Ланцуг залаты — упрыгаж жэнчын тыкі, каму съвершыць жалезнікі.

Лекпні — барацьба голаду са сном.

Лёс — каханыне шахцёра і ствардэсы.

Лібрал — чалавек, якога кансерваторы лічыць радыкалом, а радыкалы — кансерваторам.

Ліній — даўжыня без шы-

рны.

Лінія простая — беглая

кропка.

Лісьлівасць — майстэрства, касаючыя іншаму тое, што ен сама сябе думае.

Лукапінка Аляксандар — самотны бацька савецкіх беларусаў.

Лыжнік — малпа, чалавекам якую зрабілі на кій, а два кійкі.

Львоў — сталіца ўкраінцаў.

Любобу — для сваякоў — пачынка, мосьці, якога праства прапарцыянальна адлегласці паміж імі.

Лягчыка — прылада, якая дапамагае жанчынам спазыніца на спаткынні.

Люстэрка — прылада, якая дапамагае жанчынам спазыніца на спаткынні.

Ляпнота — звычай адпачываць заўчансна.

Ляпнота снапраўдная — гэта калі вам ляпніва мыць посуд у пасудамийнай машыне.

Ляпнота спадчынная — гэта калі ляпніва рабіць спадкаемцаў.

Лягтарэя — падатак на тых, хто дроніна ведзе матэматыку.

Лягтарэя дзяржаўная — найбольш дакладны способ падліку колькасці аптымістай.

Лягтарэя — падатак на тых, хто дроніна ведзе матэматыку.

Вучыся, нябожа, чэмпіёнам станеш!

Студент Аляксандар Сыман пасьляхова здае «мэдальныя залікі» на сусветных спаборніцтвах другога ўзроўню. Ці здолее ён у лютым 2006 году ў Турыне пасьляхова здаць «калімпійскую сесію»?

Артыкул Зымітра Казлоўскага.

На сканчэнскі першас паловы сусветнае Універсіяды, што праходзіць з 12 да 22 студзеня ў аўстрыйскім Інсбруку, толькі 27-гадовы біятляніст Аляксандар

Сыман быў адзіным беларусам, што паклаў у скарбонку ўзнагароды — на ягоным ліку срэбны мэдаль на індывідуальнай гонцы на 20 км і бронзы ў спрынце на 10 км — ягоных улобёных відах. Тым часам ягоныя старэйшыя калегі па нацыянальнай камандзе — Алег Рыжанкоў, Аляксей Айдароў, Рустам Валуцін, Уладзімер Драчоў — чартговы раз праўляваліся на Кубку съвету, гэтым разам на пятym этапе, што прайшоў у нямечкім Рупольдзінту. Му прыўпаў час памяшання фронтмена зборнай — з Драчоў ці Рыжанкова на Сымана? Тым больш, што для гэтага ёсьць падставы. У спаборніцтвах «старэйшых» спартойцоў гэты ледзівье не адзіны ў нашай камандзе біятляніст беларускага находжання меў посыхі хіба ў эстафетнай камандзе — ён ніколі ня лідерам, але і надвор'е я не паваў.

З аднаго боку, Аляксандар — майстар па зборы ўзнагарод на турнірах другога пляну. Апрача сёлетніх «студэнцікіх» мэдалей, ён выиграваў спрынт чэмпінату Эўропы-2004 у Раубічах — як памятаем, наймацнейшыя біятляністы съвету ў Беларусі не прыехаў.

На сканчэнскі першас паловы сусветнае Універсіяды, што праходзіць з 12 да 22 студзеня ў аўстрыйскім Інсбруку, толькі 27-гадовы біятляніст Аляксандар Сыман можа стаць галоўнай мэдальной надзеяй у мужчынскім біятлёні на Алімпіядзе-2006 у Італіі (разам з ужо даволі дады «прыгнаным» з Рачеем Валуцінам). Маладым і залёным яго можна называць умоўна — хлопец мае 27 гадоў, узрост, калі ўжо трэба думачы пра перамогі большага масітабу. Бо практика паказвае, што найбольшых посыхаху за кар'еру біятляністы дасягаюць ва ўзросце 28—30 гадоў.

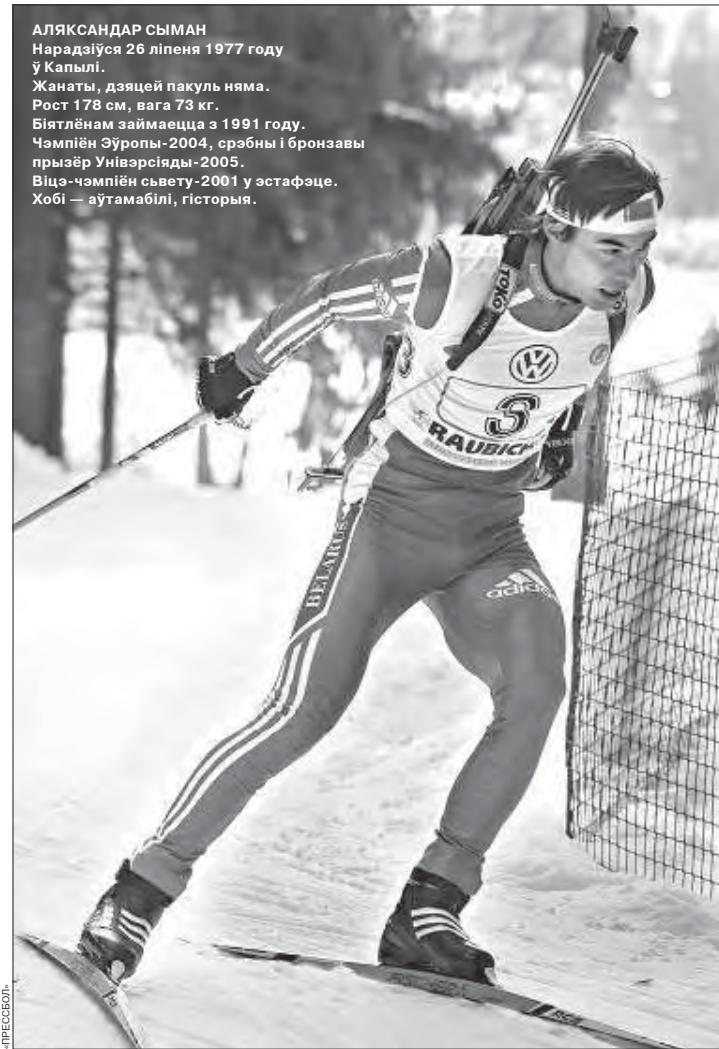
Ілюструе гэта табліца найпасьляховейшых гадоў некаторых самых вядомых біятляністаў съвету і асноўных посыхаху нахаджання спартойцоў.

Выбываючыя хіба болыш сталы чэмпіён-2003 Рыка Грос і «зялёны» мэдаліст Нагана Аляксей Айдароў.

Будзем спадзівачца, што наступны — алімпійскі — сезон будзе для Аляксандра болыш удалым. Праўда, хлонцу бракуе досыedu выступаў на высокім узроўні, які ён пачаў атрымліваць, седзячы за сыпінамі ў «дарослых дзядзькоў», толькі пачынаючы зь мінулага сезона. Але той жа самы Б'ёрндален таксама пачынаў з нуля.

АЛЯКСАНДАР СЫМАН
Нарадаўся 26 ліпеня 1977 году
у Капылі.

Жанаты, дзяцей пакуль няма.
Рост 178 см, вага 73 кг.
Біятлёнам займаецца з 1991 году.
Чэмпіён Эўропы-2004, срэбны і бронзавы
прызэр Універсіяды-2005.
Віца-чэмпіён съвету-2001 у эстафэце.
Хобі — аўтамабілі, гісторыя.

Спартовец/спартойка	Турнір	Мэдаль (золата — срэбра — бронза)	Узрост падчас турніру
Оле Эйнар Б'ёрндален (Нарвегія)	АГ-2002	4-0-0	28
Рафаэль Пуар (Францыя)	ЧС-2004	3-1-1	30
Свен Фішэр (Німеччына)	ЧС-1999	2-0-1	28
Рыка Грос (Німеччына)	ЧС-2003	1-1-1	33
Ліў Грот Пуар (Нарвегія)	ЧС-2004	4-0-0	29
Уши Даўыль (Німеччына)	АГ-1998	1-1-1	28
Аляксей Айдароў	АГ-1998	0-0-1	23
Алег Рыжанкоў	ЧС-1997	1-1-1	30
Святлана Парамыгіна	АГ-1994	0-1-0	29

(АГ — Алімпійская гульня, ЧС — чэмпінат съвету.)

СЪЦІСЛА

Пасьлех Калюжнага і «Авангарду»

У мінулы ўік-энд омскі «Авангард» заваяваў найпрэстыжнейшыя хакейныя трафэй кантыненту — Кубак эўрапейскіх чэмпіёнаў. У супэрфінале ў Санкт-Пецярбурзе роўных чэмпіёнаў Рачея-2004 не было. Спачатку амічы разгромілі славацкую «Дуклу» — 6:1, потым нагадалі шведам пра Палтаўскую бітву, не пакінуўшы каменя на камені ад шведзкага «ХВ-71» — 9:0, а ў фінале па ўпартай барацьбе адолелі фінскі «Кірпіт» — 2:1. Зрабіў вакі ўпесак у перамогу беларускімі форвардам «Авангарду» Аляксей Калюжны: ён закінуў шайбу славакам, а ў фінальнім паядніку дзякуючы ягонаму трапнаму кідку за дзевяць хвілін да канца трэцяга пэрыяду матч быў пераведзены ў овертайм.

Кароткачасовы ўзлыёт Мірнага

У панядзелак раніцай Асацыяцыя тэнісістак-прафесіяналу распачаўся юніорскі рэйтынг. У

чэмпіёнскія гонцы АТР Макс Мірны ўзłyаць на 19-е месяца (быў паводле выніку мінулага году на 42-м). Такі рывок адбываўся дзякуючы выхаду беларуса ў фінальны турнір «Сыдні». Праўда, супернік трапіўся Максу «ліданчыя»: у 1/8 фіналу зблізіўся са спаборніцтвам піўнёднага Ехіма Юхансена, а ў 1/4 фіналу паскардзіўся на траўму і зачахліў ракетку амэрыканца Тэйлар Дэнт.

На жаль, Мірны ненадоўга забавіца сядрод дванаццаці найлепшых тэнісістак съвету. На Адкрытым чэмпіянате Аўстралиі, што стартаваў у панядзелак у Мельбурне, беларус у першым крузе саступіў аргентынцу Аўгустыну Кальеры — 4:6, 7:5, 4:6, 6:4, 4:6. А гэта азначае аўтаматычнае паніжэнне ў рэйтингу.

Якая Садружнасць, такі і Кубак

Датэрмінова скончылі выступленіе на футбольным Кубку чэмпіёнаў краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў футбалісты менскага

«Дынама». Яны перамаглі казахстанскі «Кайрат» — 2:1, саступілі эстонскім «Лявадам» — 0:1 і занілі ў падзуре другое месца. Толькі першае месца давала выхад на чэрвяцінальны фінальны этап.

«Дынама-Менск» — «Кайрат» сабраў на трыбунах найбольшую пакаласць заўзятайраў — ажно тысць чалавек. Адкрытым чэмпіянатам Аўстралиі-2004 Яна Ангелопулас-Даскалакі вылілася з бальніцы. У швайцарскай Лізане яна праходзіла курс працэдур, скіраваных на аднаўленне ад іэрвовага і фізyczнага зыніслення, якія былі выкліканыя ціжкімі нагружкамі пры арганізацыі гульняў.

Поўл-пазышн Яна Паўла II

Знакамітая стайніца «Фэрары» і сяміразовы чэмпіён съвету ў класе «Формула-1» атрымалі

аўдменіцу ў Папы Рымскага. Пантыфік блаславіў «скудэрью», а спартойцы падарылі яму паменшаную копію баліда «Формулы-1», заўіўшы, што «Фэрары»

даўдзіца змаганія за лепшую стартавую пазыцыю падчас кожнага гран-пры, а Ян Павал II даўно ў съвеце забраніраваў сабе поўл-пазышн.

Алег Раівец

